

12 tuinen

in Eindhoven

**12 tuinen
in Eindhoven**

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Leeswijzer	4
Tuinstijlen	5
Tuinarchitecten	8
12 Tuinen in Eindhoven	11
Villa Ravensdonck	12
Villa Christina Villa Wijers	14
Landgoed de Laak	18
Kasteel Eckhart	22
Villa de Burgh	26
Villa Gran Ville	30
Landgoed Kortonjo	34
Villa de Driehoek	38
Parklaan 22 Goorstraat	40
Karpendonkse plas Sumatrалаan	42
De Ploeg Bergeijk	44
St. Catharinakerkhof	46
De Dommeltuinen rondom het Van Abbemuseum	48
Literatuurlijst	50

Deze uitgave is gepubliceerd naar aanleiding van een lezing over tuinen in Eindhoven, gehouden op Open Monumentendag 9 september 2012 met het thema “Groen van Toen”.

Met dank aan Edith Caspari, Anet Scholma, L. Amsterdam en André van den Eerenbeemt en de bibliothecarissen van WUR Speciale Collecties en de RHCE.

Binnentuin van Klooster Mariënhage in romantische stijl 1921

Overtuinen in Vlokhoven jaren 50

De snelle groei van Eindhoven in de 19e en 20ste eeuw heeft een scala van voorbeelden uit de tuinkunst opgeleverd. In dit boek worden 12 tuinen beschreven die deze groei en de ontwikkeling van de tuinkunst in Eindhoven laten zien.

Halverwege de 19e eeuw hadden de tuinen vooral een nutsfunctie in het dorp Eindhoven. Bij het klooster Mariënhage was bijvoorbeeld een grote moes-tuin gelegen.

De opkomst van de rijkere industriële klasse eind 19e eeuw gaf een impuls aan de ontwikkeling van de voor die tijd zeer moderne landgoederen en buitenplaatsen, vaak aan de uitvalsassen van Eindhoven. Landgoed Kortonjo en Villa Christina getuigen hiervan.

Naast een prettig zomerverblijf ontwikkelde deze industriële klasse ook villaparken om zelf te wonen of als belegging direct grenzend aan de industriële activiteiten. Deze villaparken waren oorspronkelijk opgebouwd uit grote ensembles van villa's onder architectuur gebouwd en tuinen, door tuinarchitecten ontworpen. De industriële families van Philips, Van Oijen en anderen inspireerden elkaar tot het maken van nog mooiere ensembles.

Villaparken werden later verdicht met woningen voor de gegoede burgerij en het hoger management van de bedrijven, de tuinen werden ontworpen in samenhang met de woningen. Rondom de Parklaan is een voorbeeld van tuinen uit de jaren dertig te vinden.

Recentere villaparken uit de jaren '40 en '50 kenden ook deze trend, rondom de Karpendonkse plas is de tuinstijl uit de jaren '50 nog te herkennen. In de jaren

zestig werd het ook gewoon om bij middelmanagement - | middenstandswoningen tuinen te laten ontwerpen, echter hiervan zijn bijna geen gave voorbeelden meer aanwezig.

Recentere tuinen blijken niet de tand des tijds te doorstaan. Waarschijnlijk volgen tuintrends elkaar snel op, waardoor de tuin vaak uit de mode oogt, zonder volgroeid te raken. Bewoners komen en gaan, en elke wisseling van bewoners geeft weer een wijziging in het tuinontwerp. Mien Ruys heeft minimaal 15 uitgevoerde tuin ontwerpen in Eindhoven gemaakt. Hiervan is slechts één tuin in een slechte onderhoudstoestand aanwezig.

Echter tuinen bij instellingen en stichtingen geven wel een goed beeld van de recentere tuinkunst, om die reden zijn de tuinen van het Van Abbe museum en de Ploeg te Bergeijk in dit boek opgenomen.

Leeswijzer

In dit boekwerk wordt u uitgenodigd om de tuinen uit de verschillende periodes van de tuinkunst te gaan bekijken.

Criterium van de keuze van de tuinen was dat men ook werkelijk iets kan zien. Privé tuinen die omgeven zijn met hoge hekwerken en of dichte beplanting zijn om die reden niet opgenomen.

Van elke tuin wordt het tuinontwerp, de tuinarchitect en de tuinstijl toegelicht. De ontwikkeling van de tuin door de tijd geeft aan wat men nu nog van het oorspronkelijke ontwerp kan zien. De meeste tuinen zijn openbaar toegankelijk, sommige tuinen zijn privé. En sommige tuinen kan men onder begeleiding bezoeken, deze gegevens zijn ook vermeld per tuin.

In het hoofdstuk Tuinstijlen wordt van elke stijl uitgelegd waar men op moet letten om deze te kunnen herkennen. De verschillende bibliografieën van de tuinarchitecten, die in Eindhoven gewerkt hebben zijn opgenomen in het hoofdstuk Tuinarchitecten.

In de literatuurlijst is een uitgebreide lijst van boeken en internetadressen opgenomen, omdat de informatie over deze tuinen zeer verspreid aanwezig is.

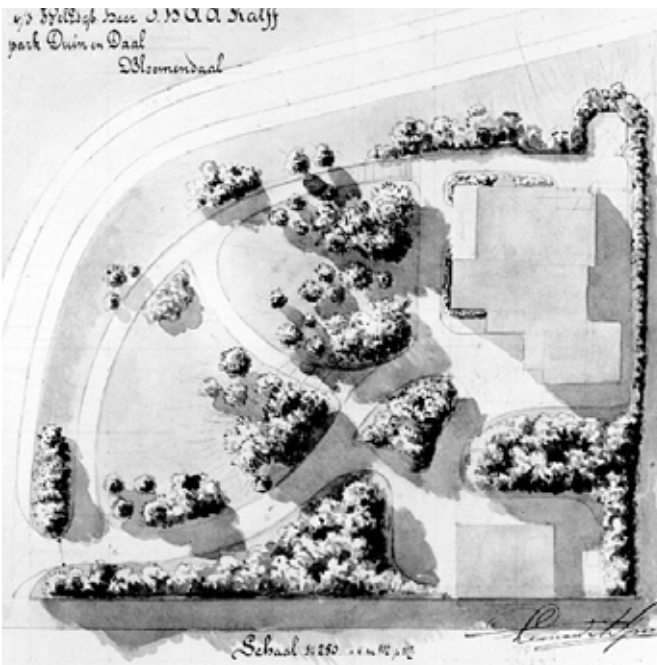

De besproken tuinen in Eindhoven

Tuinstijlen

Landschapstijl op landgoed Twickel

Villa Dennenhoek, Bloemendaal, ontworpen door L. Springer 1900

Het woord tuin komt van het woord “tun”, wat omheining betekent. Tuinen zijn van oudsher ontworpen en aangelegd voor verschillende doeleinden. Tuinen hadden een nutsfunctie, een verpoosfunctie, maar gaven ook een indruk van de status van de eigenaar.

Oorspronkelijk werden tuinen ontworpen door autodidacten, maar halverwege de 19e eeuw ontstond het vak tuinarchitect in Nederland. Voor particuliere opdrachtgevers hielden deze tuinarchitecten zich bezig met het ontwerpen en aanleggen van landgoederen en buitenplaatsen.

Vanaf 1900 komt daar een nieuwe opgave bij, namelijk die van de kleinere villatuinen.

De mode was om de buitenplaatsen in de landschapstijl aan te leggen, gebaseerd op de Engelse, meer natuurlijk ogende landschapstijl. Met slingerpaden, hoogteverschillen, gebogen vijvers en afwisseling tussen open plekken en boomgroepen (clumps) werd de illusie van een natuurlijk en romantisch landschap gecreëerd. Men schiep een Arcadisch landschap.

Grotere privé tuinen werden ontworpen tussen 1870-1930 in een gemengde stijl. Dat wil zeggen dat het grotere geheel in de landschapstijl werd ontworpen, maar dat dicht bij het huis het gardeneske meer de boventoon ging voeren. Deze geleidelijke overgang van huis naar het park ontstond door middel van besloten ruimtes bij het huis, terrassen en kleurige bloembedden. Door de introductie van kassen kon men vele exoten in de tuin plaatsen en ook allerlei bijzondere planten kweken.

In de grotere villa tuinen stonden potten met fuchsia's, palmen en allerlei exotische bloemen zoals camelia's (vanwege het razend populaire boek “La dame aux Camelias” van Alexander Dumas).

Tuinen in de gemengde stijl zijn vaak onderdeel van het grotere geheel, zichten werden bewust gecreëerd naar buiten toe.

De belangrijkste representant van deze stijl was L. Springer.

Echter voor de kleinere villatuinen was de landschapstijl niet geschikt. De moderne villa's in het begin van de 20ste eeuw hadden een geheel andere opzet dan de klassieke opbouw van de symmetrische landhuizen. Verbinding van huis met tuin moest anders opgelost worden, de architectonische tuinstijl werd ontwikkeld.

De tuin in de architectonische tuinstijl is een voorzetting van het huis zowel in plattegrond, als in materialisering en in ornamentiek. De functies in de woning zijn vertaald in het tuinontwerp. De tuinen zijn bijna altijd naar binnengekeerd. De tuin is opgebouwd op basis van een raster, met vaak ingewikkelde assenstelsels, die soms verspringen.

Groenelementen in de tuin zijn voornamelijk enkele bomen, heestergroepen en gazons. Elementen van het huis komen in dezelfde architectuurstijl terug in de tuin, pergola's, balustrades, trappartijen, terrassen, bassins en gemetselde muurtjes. Kleur werd in de tuin gebracht door de uniforme bloembakken.

De belangrijkste tuinarchitect van deze stroming is D.F. Tersteeg, die nauw samenwerkte met architecten als K.P.C. de Bazel en J.W. Hanrath.

In de tuinen van de jonge Bergmans is deze stijl ook goed te herkennen.

Daarnaast werd het sortiment ook steeds belangrijker. De cottages stijl uit Engeland van Gertrude Jekyll kreeg in Nederland een soberdere en modernere variant. Tuinen werden vanuit het plantmateriaal ontworpen, met bloemborders opgebouwd uit eenjarigen, vaste planten, heesters en bomen. Een jonge Mien Ruys experimenteerde met deze Hollandse variant in de jaren '20-'40.

In de tijd van het Nieuwe Bouwen werd de functionele tuinstijl ontwikkeld. We spreken van de periode van het Interbellum tot ongeveer 1960. Nieuwe bouwmethoden zorgden voor nieuwe mogelijkheden in de overgang van huis naar tuin. Grote glaspuien gaven een betere bezonning in het huis, maar vervaagden ook de grens tussen binnen en buiten.

Recreëren in de tuin werd onder invloed van ideeën uit de Verenigde Staten steeds belangrijker. Functies als zitten en eten werden belangrijk in het tuinontwerp. De tuin is om het huis zo veel mogelijk gerelateerd aan de plattegrond en de functies in het huis. Het tuinontwerp is opgebouwd uit sobere lijnen en vlakken, die gebaseerd zijn op gebruik en bezonning.

De overgang tussen binnen en buiten werd vaak geleidelijk gemaakt. Brede glaspuien gaven zicht op de tuin, materialisering van de vloer in de woning liep door in de terrassen rondom het huis. Halfoverdekte balkons en daktuinen combineerden architectuur en tuinarchitectuur.

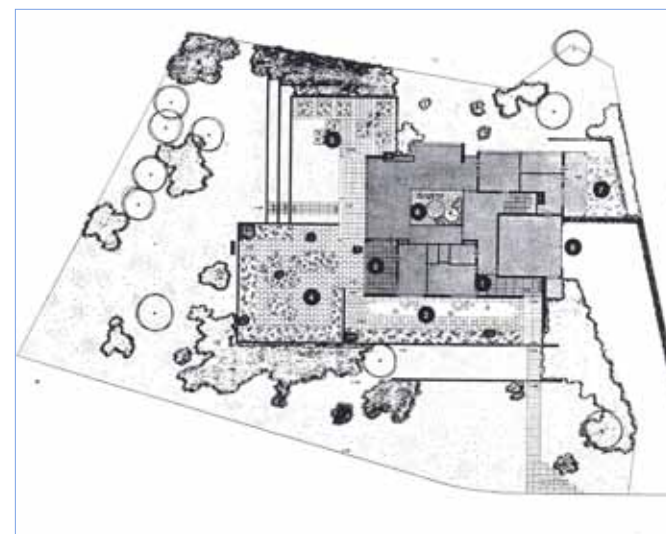
Relatie met het omringende landschap werd gelegd

Kenmerkende border van tuinarchitect Gertrude Jekyll 1843-1932

Beplantingsplan tuin Eindhoven, Mien Ruys, datering onbekend

Tuin Biesterbos, ontworpen door Mien Ruys (1961-1962)

Vaste plantenborder van Piet Oudolf in Eindhoven

door middel van zichten, gebruikmakend van karakteristieken van het omringende landschap en het sortimentsgebruik. De gebruikte plantensoorten waren afgestemd op de aanwezige ondergrond.

Mien Ruys representeert deze stroming, zij werkte veel samen met de architect Gerrit Rietveld. Zij deelde de ruimte in grotere vlakken in, met gazons, terrassen, en grote vaste plantenborders.

Als reactie op de strakke functionalistische stijl ontstaan meerdere ontwerpstromingen in de jaren '60 -'70, gebaseerd op ecologische processen of op educatie. Daarnaast ontstaan in de tuinarchitectuur ook allerlei modeverschijnselen. Een voorbeeld is de goedkope spoorbiels, geïntroduceerd door Mien Ruys, waarmee op een technisch eenvoudige en goedkope manier hoogteverschillen in de tuin overbrugd konden worden. De biels was zo'n succes dat Mien Ruys vanwege haar bijnaam Bielzen Mien op latere leeftijd hier niet meer aan herinnerd wilde worden. Een ander voorbeeld is het hergebruik van bouwpuin, geïntroduceerd door Louis Le Roy.

Door de opleving van de economie en de gezelligheidstrend in de jaren '80 ontstaat een hernieuwde belangstelling voor de tuinieren als hobby. Het nieuwe tuinieren ontwikkelt zich tot een stroming gebaseerd op de principes van de cottagetuin, natuurlijke beplanting, maar op een afgewogen esthetische manier. Het plantensortiment breidt enorm uit in deze periode, met vele vaste planten, grassen en eenjarigen. Men gebruikt ze vaak in eenkleurige borders. Een specialist in het maken van uitgekiende beplantingsplannen is Piet Oudolf.

L.A. Springer

L.A. Springer (1855-1940)

L.A. Springer is geboren in 1855 als zoon van een kunstschilder, hij volgde een opleiding tot boomkweker. Door het winnen van allerlei prijsvragen op het gebied van parkontwerpen kreeg hij bekendheid. Vooral na 1900 stroomde het werk binnen.

In de periode tot 1895 voerde de 'gemengde stijl' - een combinatie van landschappelijke en geometrische tuin-stijlen - in Springers ontwerpen de boventoon, terwijl de kleinere tuinen in een sjabloonachtige landschapstijl werden uitgevoerd. Na deze periode ontwikkelden zijn ontwerpen zich meer in functionele richting en vertoonden steeds meer rechtlijnigheid.

Springer was een groot kenner van sortiment, hij gebruikte vele bijzondere boomsoorten en bloeiende heesters in zijn beplantingsplannen. Hij heeft als eerste aandacht geschonken aan de geschiedenis van de Nederlandse tuinkunst. Hij is de tuinarchitect met het grootste oeuvre in Nederland.

Bij landgoederen en grotere villatuinen ontwierp hij vaak een stelsel van lanen dat een duidelijk kunstmatige uitdrukking had, en een vloeiende en perspectivisch uitgekende belijning van bossages, boomgroepen, gazons en borders. Deze belijning was typisch voor Springer en zijn tijdgenoten: wel krom, maar niet grillig. De kromming verwijst naar de natuur, maar "lijkt" niet op de natuur. Kenmerkend is dat de bochten "traag" zijn: zij vertonen (in de plattegrond en in het perspectief) geen knikken en bieden dus een zeker vergezicht. In die zin functioneren zij ook als een soort zichtlijnen, met het verschil dat zij een beeld niet direct in zicht

brengen, maar geleidelijk aan "onthullen".

In de bossages zelf zijn op speciale locaties wintergroene inheemse soorten geplant, zoals hulst en taxus, waarmee zichten verhuuld en routes geaccentueerd werden. De routes moeten een verhaal vertellen. Uitgekiend is de wijze waarop Springers lanenstelsel het reliëf "aansnijdt". Lanen dramatiseren het aanwezige (micro)reliëf.

D.F. Tersteeg (1876-1942)

Dirk Tersteeg werd geboren in Amsterdam in 1876, volgde een opleiding als kweker. Naast zijn kwekerij had hij ook een ontwerpbureau met veel particuliere opdrachten voor tuinen bij moderne villa's of landhuizen.

Hij introduceerde de Nieuwe architectonische Tuinstijl. Dit leverde een grote discussie op met L. Springer die deze stijl verfoeide. De tuinen van Tersteeg kenmerken zich door een eenheid in huis en tuin. De tuin op basis van een orthogonaal stelsel sloot aan op de architectuur van het huis. Hij gebruikte bakstenen elementen in de vorm van trappen, keermuren en pergola's. Tersteeg werkte nauw samen met de volgende architecten E. Cuypers, K.P.Z. de Bazel en J.W. Hanrath.

J.T.B. Juchem (1881-onbekend)

John Juchem geboren in Antwerpen werkte in begin van de twintigste eeuw als "tuinbouwkundige-architecte de Jardins" in Oude-God, vlak bij Antwerpen. Hij vestigde zich na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in Eindhoven en omstreken. Na afloop van de oorlog vertrok hij weer naar het Belgische Mortsel.

Dirk Tersteeg

In de korte periode heeft Juchem rondom Eindhoven diverse tuinen ontworpen en aangelegd, onder andere Villa Kortonjo en Villa Gran Ville in de gemengde stijl.

J. Buyssens (1872-1958)

Jules Buyssens (1872-1958) was een van de eerste Belgische landschapsarchitect, Hij heeft heeft vele bekende Belgische parken en tuinen ontworpen, onder andere de Brusselse stadstuinen in de periode voor WOII. Zijn stijl evolueerde van klassiek tot de stijl “de nieuwe Pittoreske Tuin”. In Ossegem maakte hij een romantisch park in Ossegem met een kronkelende neprivier. Hij richtte de Vereniging van Belgische Tuinarchitecten, V.B.T., op in 1930.

J. Bergmans (1892-1980)

John Bergmans is geboren in Antwerpen. Hij volgde allerlei opleidingen tot planten- en bomenkweker. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was hij in dienst van het Belgische leger, maar vertrok naar het neutrale Nederland waar hij werkervaring opdeed op enkele kwekerijen. Hij trouwde met de oudste dochter van architect Jan Visser in 1929. Zijn eerste ontwerpopdracht (1924) kwam van de bouwmaatschappij NV Arendshoven van zijn toekomstige schoonvader.

In Nederland is hij vooral bekend geworden door zijn vele boeken over tuinen en planten. Het boek Vaste planten en rotsheesters (1924) gold jarenlang als standaardwerk op gebied van tuinieren.

In zijn boek, “Uw tuin bij het huis” (1962) beschrijft hij op indringende wijze hoe een tuin ontworpen, aangelegd en onderhouden moet worden.

John Bergmans

“Een van de belangrijkste taken die Tuinkunst heeft is harmonie scheppen tussen ruimte, belichting, vorm en kleur van de beplanting. Men moet met zo weinig mogelijk middelen een zo groot mogelijk effect trachten te bereiken. Voorts een zekere eenheid brengen in de grote verscheidenheid, zodat dus geen bonte mengeling van planten en bloemen ontstaat, doch wel een zolang mogelijk aanhoudende afwisseling van kleuren en vormen, het gehele jaar door”.

Zijn werkterrein besloeg Zuid Nederland, België en Frankrijk.

De tuinen van Bergmans kenmerken zich door het gebruik van een uitgebreid sortiment aan vaste planten, heesters en rotsplanten waarvoor hij uitgebreide en gedetailleerde beplantingsplannen maakte. Hij was een meester in het samenstellen van plantencomposities die door bloei, blad en bladkleur elk seizoen een verschillend uiterlijk kregen.

In zijn ontwerpen hield hij rekening met reeds aanwezige bomen en hoogteverschillen die hij accentueerde met keerwandjes. Het padenverloop in kleinere tuinen was doelgericht en rechtlijnig. In grote tuinen en parken waren de paden meer slingerend. Met name in rots-tuingedeelten maakte hij gebruik van flagstones, tegen elkaar aanliggend en met een rechtlijnige begrenzing. Bergmans creëerde graag “doorkijkjes”, waardoor men het gevoel kreeg dat de tuin veel groter leek, dan deze in werkelijkheid was.

Mien Ruys aan het werk in de tuin in Dedemsvaart

M. Ruys (1904-1999)

Mien Ruys werd geboren op de toen al vermaarde kwekerij Moerheim, die door haar vader in 1888 gesticht was. In 1925 legde ze haar eerste tuin op de kwekerij aan. Ze werd hoofd van de afdeling tuinarchitectuur van de kwekerij, die ze in 1937 naar Amsterdam verhuisde. Hieruit is in 1966 het bureau Mien Ruys ontstaan. Na de Tweede Wereldoorlog werkte ze veel samen met architecten van de '8' en van de Moderne Beweging.

Mien Ruys kende een enorme werklust, ze ontwierp in hoog tempo tuinen en maakte bijzondere beplantingsplannen. In Eindhoven zijn minimaal 15 tuinen van haar hand aangelegd.

A. van den Eerenbeemt (geb. 1937)

Buro van den Eerenbeemt opgericht in 1966 door André van den Eerenbeemt en Bernadette van den Eerenbeemt-Meinders. In 1971 schreven ze samen het boek 100 kleine tuinen, "Ontwerpvoorbeelden voor particuliere tuinen", waarover des tijds nog nauwelijks geschreven werd. In het boek worden allerlei ontwerpen getoond van verschillende stedenbouwkundige situaties en voor verschillende doelgroepen. Het bureau heeft vooral in Zuid-Nederland veel tuinen en openbare ruimtes ontworpen. Het bureau ontwikkelde een persoonlijke uitvoeringsgerichte ontwerpstyl, waarbij het groeiproces en de ontwikkeling van het groen in de loop der tijd bijzondere aandacht kregen.

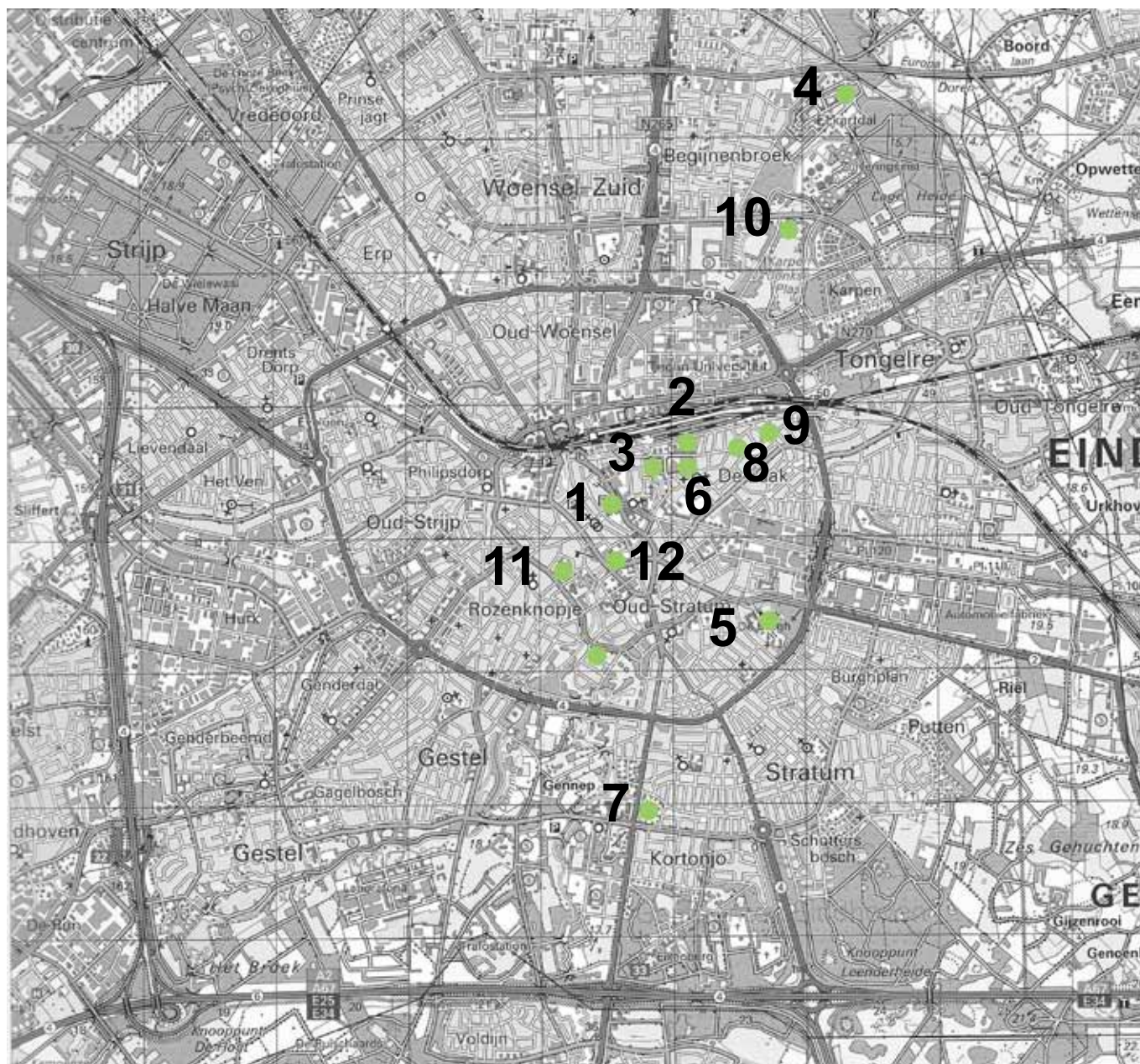
André en Bernadette van den Eerenbeemt

P. Oudolf (geb. 1944)

Piet Oudolf is nu een internationaal bekende Nederlandse tuinarchitect. Hij woont en werkt sinds 1982 in Hummelo in de Gelderse Achterhoek, waar hij samen met zijn vrouw een kwekerij in o.a. grassen had. Deze enorme praktische sortimentskennis past hij toe in zijn eigen tuin te Hummelo, als experimenteerruimte. Natuurlijke plantengemeenschappen, kunst en tijd (seizoenen) zijn zijn inspiratiebronnen.

In Nederland zijn niet veel van zijn beplantingsontwerpen te zien. In Zweden, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten geniet hij een grote bekendheid, met bijvoorbeeld de beplantingsplannen van de High Line te New York.

12 Tuinen in Eindhoven

12 Tuinen in Eindhoven

1 Villa Ravensdonck

2 Villa Christina | Villa Wijers

3 Landgoed De Laak

4 Kasteel Eckhart

5 De Burgh

6 Villa Gran Ville

7 Landgoed Kortonjo

8 Huize Driehoek

9 Parklaan 22 | Goorstraat

10 Sumatralaan | Karpendonkse plas

intermezzo De Ploeg Bergeijk

11 St. Catharinakerkhof

12 De Dommeltuinen rondom
het Van Abbemuseum

1830 VILLA RAVENSDONCK

Eindhoven in vogelvucht met zicht op Villa Ravensdonck, met zeer jonge tuinaanleg, datum onbekend

Villa als onderdeel van villastrook langs de Vestdijk 1910

1928

Ansicht van de waterput in de voortuin in 1940, verdwenen bij de uitbreiding van de Ten Hagestraat

Ten Hagestraat 2

Openbaar toegankelijk

De monumentale kastanjeboom rechts van het huis, herinnert aan de grote tuin rondom deze villa.

Op het terrein van het voormalige kasteel van Eindhoven (gebouwd in 1420), bouwde notaris J.F. van der Heijde, de burgemeester van Strijp, in 1830 een huis. In 1841 werd het koetshuis gebouwd, in 1859 een bijgebouw opgericht, waarin een tabaksfabriek werd gevestigd. Oorspronkelijk heette de villa en tuin “het kasteel”, vanaf 1870 werd de villa “Rusthorst” genoemd, vanaf 1895 “Villa Ravensdonck”, toponiem van een terrein bij het klooster Mariënhage.

De villa met de tuin was onderdeel van de villareeks langs de Vestdijk. Het was een bijzondere groene oase aan de Vestdijk, getuige de vele ansichten uit het begin van de 20ste eeuw.

De tuin was symmetrisch opgebouwd, omzoomd met dichte bossages van onder andere zuilvormige populieren, een groot gazon aan de zijde van de huidige Ten Hagestraat, smalle borders rondom het huis en een kastanjeboom naast het huis. In de tuin was een decoratieve waterput aanwezig, die bij de verbreding van de Ten Hagestraat werd gesloopt.

Villa Ravensdonck kende vele gebruikers, het is de werkruimte geweest van de directie van het Binnenziekenhuis, nu is het pand in gebruik als café restaurant en sociëteit.

1960

1970

1980

1990

2000

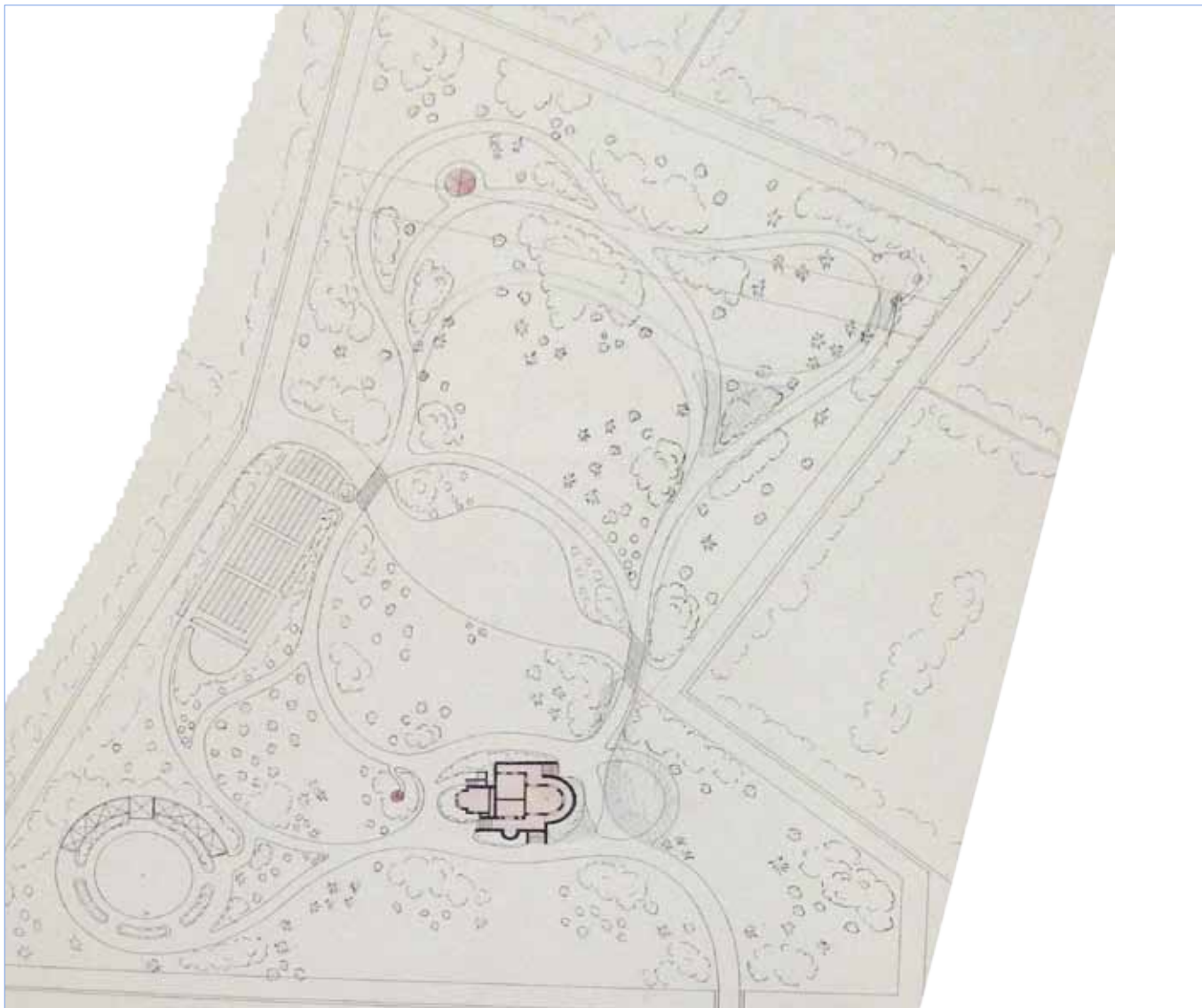
2010

2020

1883 VILLA CHRISTINA | 1920 VILLA WIJERS

Villa aan de Fuutlaan 1910

Ontwerp uit 1888, onder de Fuutlaan, in rood potlood het nieuwe tracé van de Parklaan door Springer getekend.

Zeldzame opname van de Fuutlaan omstreeks 1910, met zicht op de voortuin van Villa Christina

Zicht op tuin vanaf de Fuutlaan

Parklaan 52

Incidenteel toegankelijk

De eerste industrieel die zich vestigde in het landelijk gebied van Tongerle was de luciferfabrikant C. Mennen. In 1890 bouwde hij Villa Christina als buitenverblijf, met de hoofd-entree aan de Fuutlaan. Het gebouw was zeer klassiek van opbouw. Vanaf de veranda's en serres had men zicht op de tuin.

De tuin werd ontworpen in een gemengde stijl door H. de Bosschere, het ontwerp is gedateerd 1888. De tuin was omgeven door water uit de Laak. Dwars door de tuin was een waterverbinding als waterplas | gracht ontworpen. In de tuin was op verschillende manieren een wandeling te maken die door de gebogen vormen-taal een eigen verhaal vertelde. Bossages en boom-groepen vormden de ruimtes in de tuin.

Aan de Fuutlaan presenteerde het huis zich op een klassieke en open wijze geflankeerd met boomgroepen. In de tuin waren een rosarium en een grote moestuin aanwezig. Men vermoedt dat in deze tuin in 1907 een van de eerste tennisvelden in Eindhoven is aangelegd.

De luciferfabrikant J.L. Wijers, ingetrouwd in de familie, bewoonde dit pand in 1905, maar hij liet het pas in twintiger jaren verbouwen tot een nieuwe villa met tuin. In 1907 had hij samen met de heer Philips een ontwikkelingsmaatschappij opgezet voor het gehele villapark. Dit villapark had een nieuwe ontsluiting, de Parklaan, die deels over het terrein van Villa Christina voerde. In de ontwerp-tekening van H. de Bosschere zijn met potlood de ontwerp-wijzigingen n.a.v. deze ontwikkeling

1960

1970

1980

1990

2000

2010

2020

1883 VILLA CHRISTINA | 1920 VILLA WIJERS

Tuin vanaf de Fuutlaan met zicht op nieuwe vijver 1934

Villa Wijers, jaartal onbekend

Oostzijde van de tuin 1934

1880

1890

1900

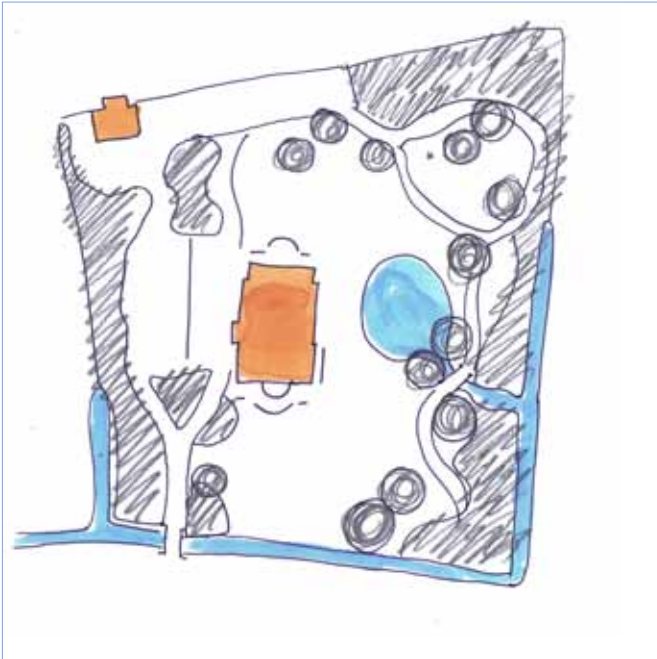
1910

1920

1930

1940

1950

Huidige ruimtelijke opbouw

Parklaan 52

Incidenteel toegankelijk

getekend door L. Springer, die ook voor de tuin van De Laak een ontwerp maakte.

In 1922 werd de kapitale villa op een andere locatie dan huize Christina gebouwd, met de entree aan de nieuwe Parklaan. De Fuutlaan werd een achterom straatje. De architect van de villa was de Hilversumse architect Everwijn Verschuijl (1871-1954), die in het villapark op meerdere plekken ook gebouwd had.

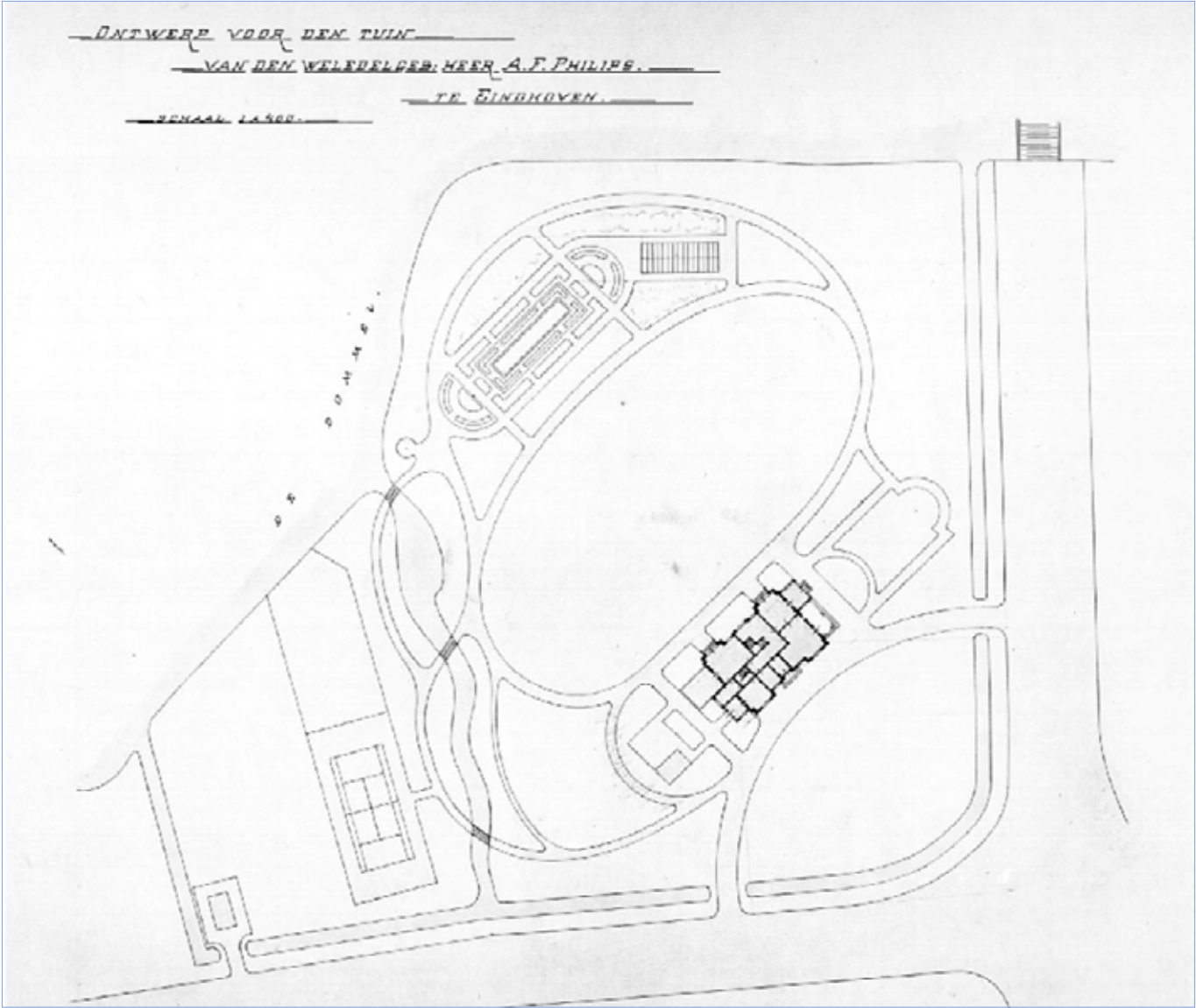
Aan de voorzijde was het huidige pand voorzien van een gracht, die oorspronkelijk ook in de tuin van Villa Christina aanwezig was. De doorgaande waterpartij werd omgevormd tot een ovaalvormige vijver, die in verbinding staat met de waterlijn op de kavelgrens. De brug, gelegen op de oorspronkelijke locatie vormt een markant element in de tuin. De tuin was zeer parkachtig aangelegd met behoud van de bomen uit de tuin van Villa Christina. De padenstructuur is aan de Parklaan loopt in de huidige situatie niet door. Hier had Springer in zijn aanpassingen op het oorspronkelijk plan een beter voorstel voor.

Villa en tuin zijn nu in gebruik door Van Lanschot Bankiers, die aan het eind van de 20ste eeuw de villa sterk uitbreidde richting de Fuutlaan. Delen van de tuin werden parkeerplaatsen voor het personeel. In de tuin aan de oostzijde van het huis zijn de oorspronkelijke intenties van het ontwerp in de gemengde stijl aanwezig. De boomgroepen bevatten bomen van het eerste ontwerp, zoals bijvoorbeeld de monumentale esdoorns aan de vijver en rode beuken in de gazons.

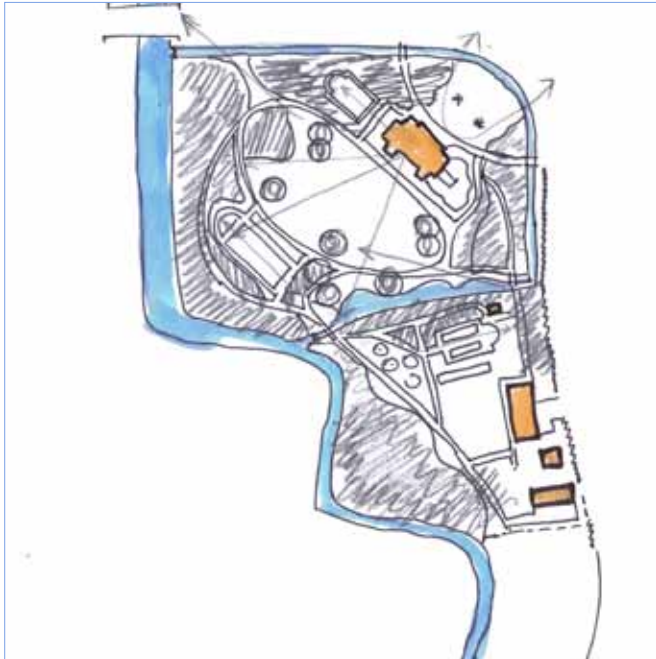
1907 VILLA DE LAAK

Villa aan de Dommel, de Parklaan moet nog aangelegd worden 1910

Ontwerp uit 1907

Huidige ruimtelijke opbouw

1914

Anton Philips was de tweede industrieel die de landelijke rust van Tongelre opzocht. Hij bouwde er in 1907 huize de Laak. De derde bewoner van het Villapark in wording was sigarenkistjesfabrikant Bruning, die tegenover het landgoed van Philips ook een villa bouwde, Villa Elsheim, het huidige verpleeghuis Dommelhoeve.

Landgoed de Laak is door Leonard Springer in de gemengde stijl in 1907 ontworpen. De villa in neo -klassieke stijl is gebouwd door de architect Johan Wilhelm Hanrath. Het pand is spiegelsymmetrisch opgezet. Het landgoed omvat ook nog een koetshuis, orangerie, koetsierswoning, tuinmanswoning, huisknecht | chauffeurswoning.

De tuin is omzoomd door twee stromen, de opgevoerde Lakerloop of Laak en de Dommel. De wateren zijn gebruikt als afscherming in de vorm van een gracht of als onderdeel van de landschappelijke setting in de vorm van een waterpartij of doorgaande stroom. Hierdoor ontstaan binnen het landgoed verschillende delen. Op het vierkant omgeven door de Parklaan en de Nachtegaallaan is de villa in het midden gelegen met de siertuinen.

De sportvelden, de moestuinen en weides voor klein vee en paarden en het koetshuis, koetsierswoning, tuinmanswoning, huisknecht/chauffeurswoning zijn op andere delen van het landgoed gebouwd.

Parklaan 99

Incidenteel toegankelijk

Vanuit het huis is de tuin in te delen in verschillende delen, de entreepartij naar het kruispunt toe, de rozentuin aan de rechterzijde, de hoofdtuin, waarin een assenkruis verwerkt is bestaande uit een ovale gazon en verschillende tuinparterres.

Langs de Dommel is de illusie van een oneindig bos opgewekt. In de tuin staan zeer veel verschillende soorten bomen. Springer was een groot bomendeskundige en beroemd om zijn plantenkennis.

Het toegangspad loopt vanaf beide straten (twee poorten met De Laak) en vormt een kwart cirkel. De entree partij wordt geflankeerd door boomgroepen en een symmetrisch gazon, waar palmen tentoongesteld worden.

De tuin heeft aan de straatzijde gazons, aan de achterzijde zijn diverse bomen en struiken zichtbaar.

Tegen de linkergevel is een orangerie geplaatst.

Oorspronkelijk was er nog een zicht ontworpen vanaf de zijtuin naar de brug naar de Dommelstraat, dit zicht is bijna dicht gegroeid.

Anton Philips heeft hier lang gewoond, de villa werd ook gebruikt als verblijf voor gasten van Philips en voor hoge buitenlandse bezoekers aan de gemeente Eindhoven, bijvoorbeeld Koningin Juliana.

1960

1970

1980

1990

2000

2010

2020

1907 VILLA DE LAAK

Architect: J.W. Hanrath Tuinarchitect: L. Springer

Formele elementen

De bosillussie langs de Dommel

Kenmerk van Springer, gebogen paden afgescheiden door taxus

Wandeling als verhaal, van de ene ruimte in de andere

Parklaan 99 Incidenteel toegankelijk

In 1980 is het complex gerenoveerd.

De tuin is incidenteel toegankelijk onder begeleiding, maar vanuit de Parklaan en de Nachtegaallaan is de sfeer van de tuin goed te beleven.

De nieuwe bewoners van dit landelijke gebied werden ook ontwikkelaars van het villapark. In 1907 kwamen o.a. Philips, Wijers en Bruning te samen om de Bouwgrondmaatschappij Stratum -Tongelre op te richten met als doel grond aan te kopen, een wegenplan uit te zetten, bouwpercelen te verkopen en woningen te bouwen en op deze manier een villapark te ontwikkelen in oostelijke richting.

1960

1970

1980

1990

2000

2010

2020

1906 KASTEEL ECKART

Kasteel Eckard in 1910

Heerlijkheid Eckart tussen Dommel en Doode Gracht

Kasteeltuin aan de voorzijde in een symmetrische opzet 1940

Huidige ruimtelijke opbouw

Architect: E. Cuypers Tuinarchitect: D.F. Tersteeg

Deeltuin aan de achterzijde van het kasteel 1920

Zicht over gracht datum onbekend

Deeltuin datum onbekend

Tuin vanaf de poort in de moestuinmuur, haagstructuur is verdwenen

Nuenenseweg Openbaar toegankelijk

Kasteel Eckart was oorspronkelijk een 17e eeuwse adellijk huis te midden van een groot landgoed gelegen tussen Dommel en neventak de Doode Gracht. Het landgoed omvatte tuinen, bossen, vijvers en lanen. Op het welvarende landgoed stonden enkele pachtboerderijen met de meest vruchtbare weilanden in de omgeving.

In 1828 kwam het landgoed in het bezit van de familie Smits. Het huis en de tuinen werden aangepast aan de toen heersende formele stijl. Het huis lag binnen een rechthoekig grachtenstelsel en aan het eind van een oprijlaan. Achter het kasteel lag een rechthoekig open terrein in de bossen ingevuld met vijvers en ommuurde moestuinen en een boomgaard.

In 1906 werd het kasteel op dit landgoed in opdracht van Theodoor G. M. Smits van Oyen nogmaals verbouwd tot het classicistische landhuis door de architect E. Cuypers uit Amsterdam.

D.F. Tersteeg verzorgde toen de nieuwe aanleg van de tuin in een architectonische tuinstijl. Tersteeg vond dat de hoofdindeling van het landgoed hetzelfde rustige karakter had als het symmetrische kasteel. Hij plaveide de hoofdwegen voor de auto. Immers er werden ook een stalgebouw met auto-remise en de chauffeurswoning opgeleverd.

Tersteeg ontwierp drie evenwijdig gelegen grasparties, een centrale tuin met een ijskelder en twee parties in het verlengde van de zijvleugels van het huis.

1960

1970

1980

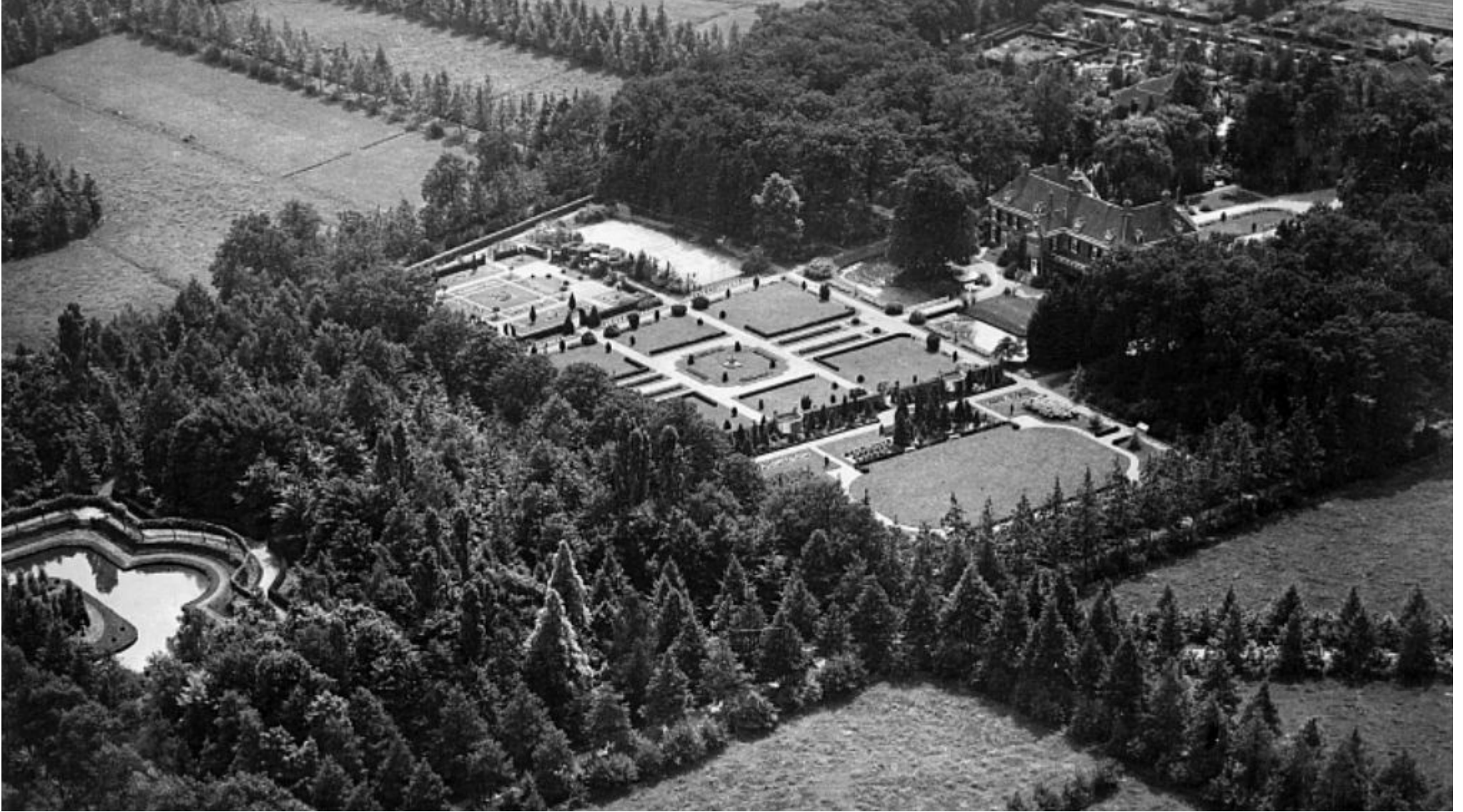
1990

2000

2010

2020

1906 KASTEEL ECKART

Luchtfoto 1940, links is het bijzonder bassin in het bos goed te zien, de drie deeltuinen zijn nog aanwezig volgens het oorspronkelijke ontwerp van Tersteeg

1880

1890

1900

1910

1920

1930

1940

1950

Watertuin aan de zijkant van het kasteel

Prachtig balkon aan de vijver

Verwaarloosde rand van het veelhoekige bassin in het bos

Een van deze tuinen werd de watertuin.

Achter het huis maakte hij de ommuurde moestuinen open, zodat drie deeltuinen ontstonden, een centrale vierkante tuin en twee zijtuinen met grasvelden en borders. De centrale tuin was tweezijdig symmetrisch opgebouwd uit grasparterres met bloemranden en geschoren bomen. Dit complex van tuinen was door middel van een route verbonden met het bos aan de Dommel gelegen. Hij maakte een doorgang door de muur naar dit bestaande wandelbos, naar de aanwezige vijver die hij omvormde tot een bijzondere bassin.

Dit bassin is een van de kenmerken van Tersteegs werk. De veelkantige symmetrische vorm oogt zeer architectonisch en de lager gelegen vijver is te bereiken door middel van een aantal identieke trappartijen in metselsteen. Rondom de vijver stonden leilindes als extra benadrukking van het architectonische karakter.

De ideeën van Tersteeg zijn rond om de Vijver nog te ontdekken. De overige tuinen zijn uitgevoerd en in sfeer onderhouden zoals hij deze bedoeld had.

In 1937 werd het kasteel met landerijen verkocht aan de Broeders van de H. Norbertus. Zij vestigden er St. Jozefdal, een leef- en woongemeenschap voor mannelijke patiënten met een verstandelijke beperking. In 1980 trokken de broeders zich terug, waarna Stichting Eckartdal de verzorging overnam.

1912 VILLA DE BURGH

Kasteel de Burgh in 1910

Luchtfoto van de villa en de tuin in 1947

Architect: J. Cuijpers Tuinarchitect: J.Buysens

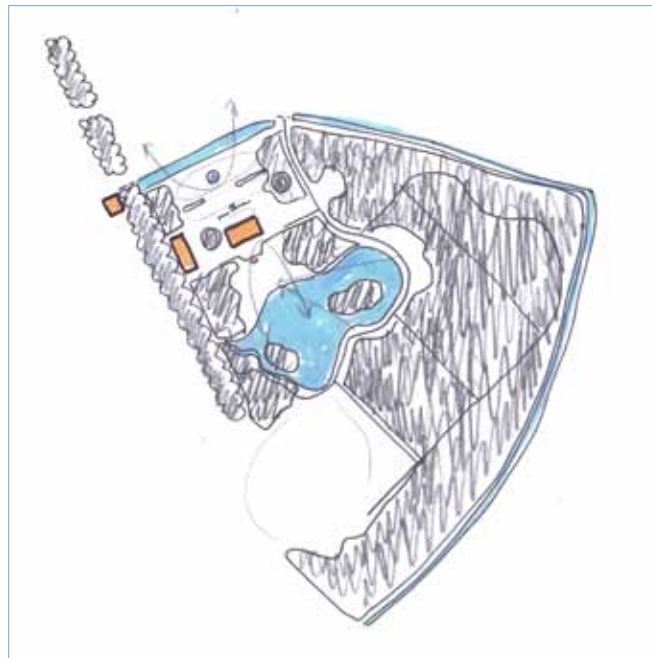
Ansicht uit 1915 met de formele tuin

Luchtfoto 1947

Laan in openbaar gebied

Huidige ruimtelijke opbouw

Geldropseweg 170 Niet toegankelijk

Kasteel de Burgh werd voor het eerst vermeld in 1325. Oorspronkelijk was het een door een gracht versterkte burcht, die zeer strategisch lag aan de weg van Eindhoven naar Geldrop. Door de lanenstructuur dwars op deze weg vormde het kasteel met zijn boerderijen en ommeland een ensemble.

In 1912 werd deze burcht gekocht door Frans van Ooyen, die hier een nieuwe buitenplaats ontwikkelde aan de uitvalsweg van Eindhoven. Hij amoveerde de bestaande bebouwing en gaf Jos Cuypers de opdracht tot het maken van een kasteel met tuin in Neo-Renaissance stijl.

Huize De Burgh is een rijk gedecoreerd landhuis, verhoogd aangelegd met grote terrassen naar de voortuin en de tuin aan de achterzijde. In de grote tuin na het ontwerp van de belgische tuinarchitect J.Buysens heeft een knechtenwoning en een koetshuis met garage gestaan. De hovenierswoning is nog altijd aanwezig bij de entree van het huidige Glorieuxpark.

De tuin was ook overdadig gedecoreerd en is grotendeels gehandhaafd. Op een ansicht van de hovenier, geschreven aan zijn ouders in 1915 staat het volgende "Ziehier het kasteel waar ik hovenier ben..... Het is een der schoonste hier ter lande. (...) Voor het kasteel staan geplant: 2000 rozen Caroline Testout, 500 Prince de Bulgarie, 500 Jules Grolez, 400 Salvia, 400 Meteor, 200 Wunderkind, 100 Olga von Wurtemberg, 400 rankgeraniums en 7000 zomerplanten".!

1960

1970

1980

1990

2000

2010

2020

1912 VILLA DE BURGH

1880

1890

1900

1910

1920

1930

1940

1950

Brug naar de voorzijde van het kasteel 1960

Trappartij naar de vijver

Rode beuk, geplant 1830, op het terrein

Geldropseweg 170

Niet toegankelijk

De tuin bestond uit twee ruimtelijk verschillende delen. Aan de zijde van de Geldropseweg manifesteerde het kasteel zich met formele terrassen met veel sierborders, o.a. de helaas verdwenen rozenboog aan de gracht. Aan de andere kant werd in het landschap een grote vijver gegraven in een meer landschappelijke stijl. Enkele bossages ondersteunen het uitzicht. Vanaf deze zijde had men zicht op de uitgestrekte weiden.

De tuin had hier geen duidelijke grens, die ook niet duidelijk ontworpen was. Deze weiden zijn later bebouwd of als bospercelen ingericht. De oorspronkelijke verkaveling is nu nog te vinden in de percelering van de bosvakken. Jules Buysens handhaafde de oorspronkelijk lanen van het landgoed. Deze zijn nu ook buiten het terrein nog te zien. Helaas worden ze door de gemeente en de beheerders van het Glorieuxpark op een andere manier beheerd, waardoor de ruimtelijke samenhang verloren gaat. In 2010-2011 werd de tuin gerestoureerd door het bureau SB4. De tuin is nu in uitstekende staat, het geheel heeft een zeer bijzondere uitstraling.

Leden van deze familie woonden hier tot 1936, waarna het pand een inrichting werd waar psychiatrische patiënten verzorgd werden door de Zusters van Barmhartigheid. Vanaf 1983 werd het een rusthuis voor de zusters van deze congregatie.

Op het terrein staat een beuk uit omstreeks 1830 met een omvang van zes meter.

1960

1970

1980

1990

2000

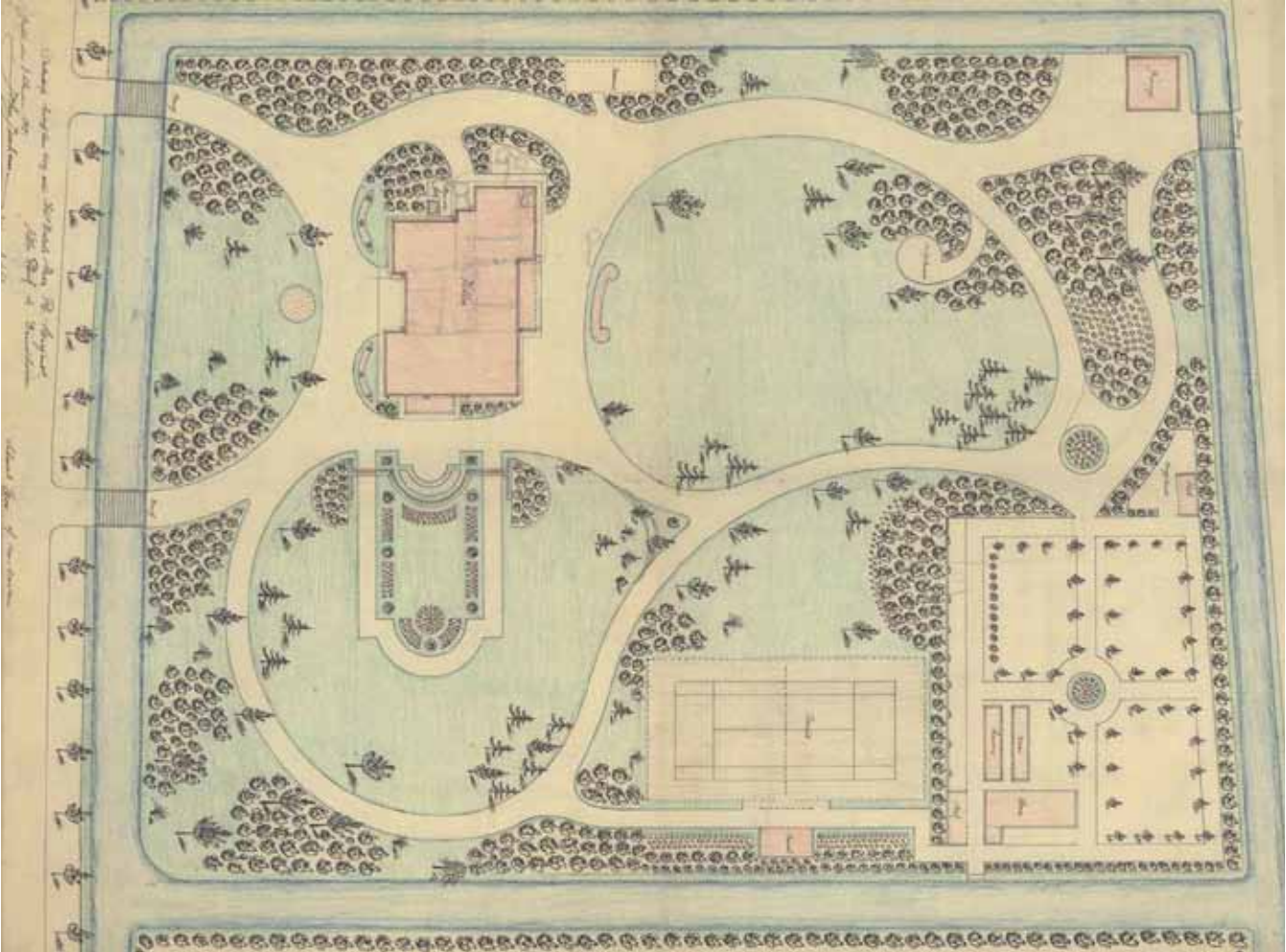
2010

2020

1915 VILLA GRAN VILLE

Voortuin in 2011

Ontwerptekening 1915

Architect: J. Th. J. Cuypers Tuinarchitect: J.T.B Juchem

Voortuin in 1934, met de laurierkersen in pot en de sierborder

Parklaan 95

Niet toegankelijk, van buitenaf te zien

Villa Gran Ville is gebouwd in opdracht van de tabaksfabrikant R. Mignot door architect J. Th. J. Cuypers uit Amsterdam in 1916. Oorspronkelijk komt de familie Mignot uit het plaatsje Granville in Frankrijk.

Villa Gran Ville heeft kenmerken van de chaletstijl. De tuin is ontworpen door J.T.B. Juchem, een tuinarchitect uit Woensel, in een gemengde stijl, waarbij de 'natuurlijke' landschapstuin werd gecombineerd met een geometrische aanleg nabij het huis. Hierdoor werd een geleidelijke overgang van gebouw naar groen gecreëerd.

De huidige tuin heeft ondanks een aantal wijzigingen dezelfde uitstraling als in de oorspronkelijke situatie.

Het huis heeft twee hoofdentrees en een representatieve formele voorruimte aan de Parklaan.

Achter het huis bevindt zich een betegeld terras met een trap naar de tuin. De nog aanwezige 'landschappelijke' elementen zijn herkenbaar in het meanderende padennet, de glooiende grasvelden en de afgeronde borders.

Door dichte beplanting langs de randen, dichte boomclusters en solitaire bomen wordt de ruimte opgebouwd. De tuin is omgeven door een waterloop, van de Laak. Oorspronkelijk waren geësceneerde zichten naar het landschap, deze zichten zijn nu dichtgegroeid.

1960

1970

1980

1990

2000

2010

2020

1915 VILLA GRAN VILLE

1922

1965

2012

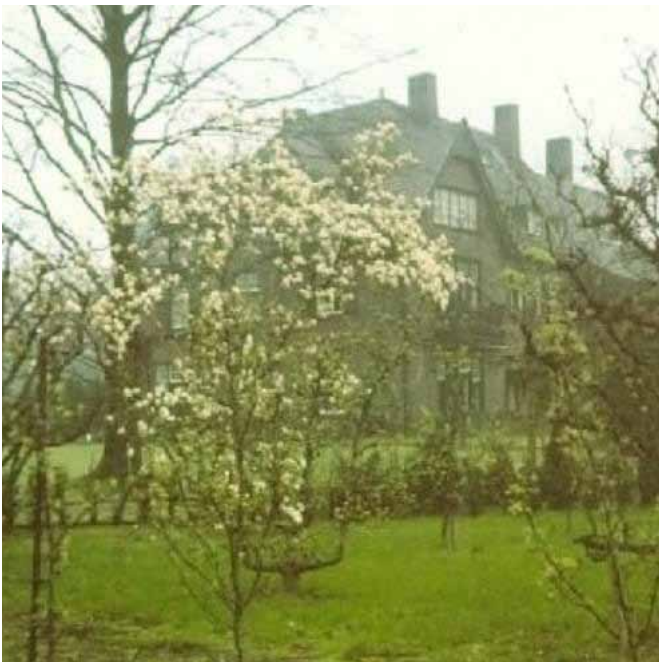

Randbeplanting langs de zijgracht

Bijna dichtgegroeide doorkijk naar de tuin

Achtertuintuin in 1965

De ommuurde moestuin in 1965

Parklaan 95

Niet toegankelijk, van buitenaf te zien

De nog aanwezige geometrische kenmerken zijn de tennisbaan (plattegrond en concept dateren uit 1916, de baan is echter pas in de tweede helft van de twintigste eeuw aangelegd) en de moestuin. De moestuin was door een bakstenen muur visueel afgescheiden van de rest van de tuin.

Oorspronkelijk lag in de directe nabijheid van het huis een aantal geometrische bloemperken.

De bebouwing in de tuin dateert deels uit 1916 (het prieel bij de tennisbaan). De overige gebouwen zijn van latere datum, maar sluiten wat betreft typologie en locatie aan bij het oorspronkelijke ontwerp en de typologie van de gemengde tuin. De garage is gebouwd in 1919, de orangerie en het berghokje in de moestuin in de jaren twintig.

In de huidige tuin staan nog bomen uit de tijd van de bouw, de moestuin wordt gebruikt als parkeerplaats.

1960

1970

1980

1990

2000

2010

2020

1907 LANDGOED KORTONJO

Familie Fens in de tuin

Ontwerp van John Juchem 1907

1880

1890

1900

1910

1920

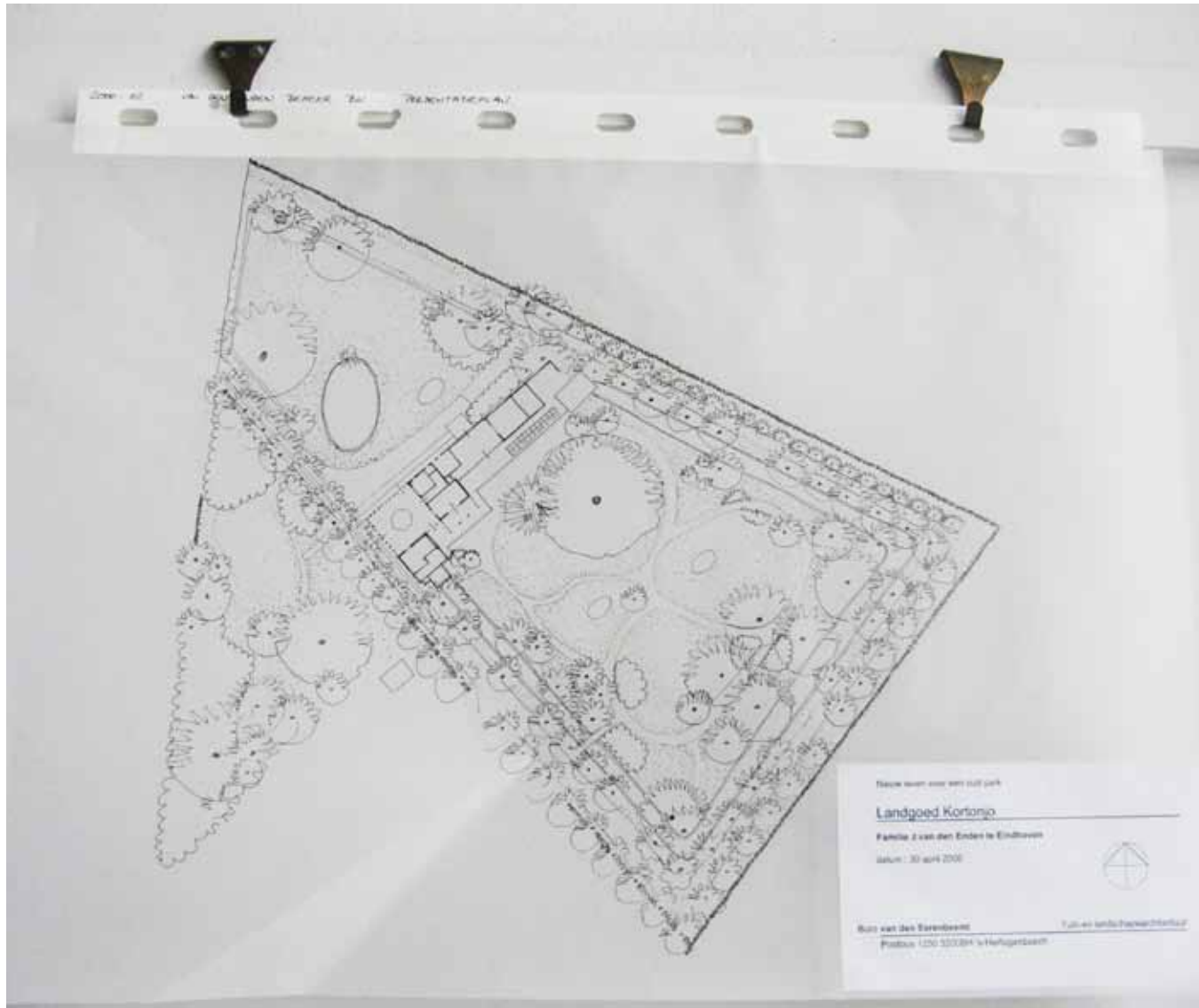
1930

1940

1950

Architect: G. Geenen

Tuinarchitect: J.T.B. Juchem, J. Kalff, A. van den Eerenbeemt

Ontwerp van André van den Eerenbeemt 2000

Aalsterweg 170

Niet toegankelijk, van buitenaf te zien

Landgoed Kortonjo kent een lange geschiedenis.

In 1650 stond hier een hoeve op de overgang tussen het beekdal van de Tongelreep en de hogere grote heidecomplexen. Aan het eind van de 18e eeuw ontwikkelde Petrus van Dijck deze hoeve tot een landgoed. Hij kocht rondom terreinen aan en plaatste er een herenhuis. Het landgoed werd ontsloten vanaf de huidige Roostenlaan (toen de Postbaan).

Deze laan loopt nu nog steeds langs de huidige villa. In 1790 werd de Steenweg tussen Den Bosch en Luik aangelegd via het tracé van de huidige Aalsterweg. Het landgoed veranderde van oriëntatie. Door de verlenging van de bestaande laan tot de Aalsterweg ontstond de huidige entree.

De twee rechte waterlopen, waarschijnlijk oorspronkelijk voor de bevoeiing van de akkers werden omgevormd tot een hoefijzervormige gracht. Deze gracht omzoomde een siertuin, de rode beuk in de huidige tuin is waarschijnlijk toen geplant. Buiten de gracht lagen de bouw- en weilanden van dit landgoed.

In 1851 werd het landgoed verkocht en gesplitst. Het herenhuis, koetshuis, met erf en omgrachte tuin kwam in bezit van Antonius Moll. Hij richtte de omgrachte tuin in als een sierlijke tuin in vroege landschapsstijl. De tuin omvatte gebogen zandpaden, gazons met bloemrijke perken, heestergroepen en solitaire bomen.

1960

1970

1980

1990

2000

2010

2020

1907 LANDGOED KORTONJO

Architect: G. Geenen

Tuinarchitect: J.T.B. Juchem, J. Kalff, A. van den Eerenbeemt

De driehoekige bostuin met dwaalroute

Hekwerk in 1960 naar het ontwerp van G. Geenen

Zijn schoonzoon Joseph Fens erfde dit landgoed in 1887 en liet het complex verfraaien in het begin van de 20ste eeuw. In zijn opdracht bouwde architect G. Geenen de huidige villa met koetshuis in de chalet-stijl op de locatie van het oude herenhuis. Fens kocht ook de omringende percelen weer op zodat er meer ruimte rond de villa aan de Aalsterweg ontstond.

Notaris Fens gebruikte de villa als buitenhuis en noemde het “Kortonjo” een samentrekking van de namen van zijn echtgenote Kor, zijn zoon Ton en zijn eigen naam Joseph.

Het terrein werd heringericht door de tuinarchitect John Juchem in 1907.

Juchem handhaafde de oude structuur van het landgoed en paste de bestaande siertuin aan de nieuwe uitbreidingen en aan het nieuwe huis. In plattegrond doet de tuin voor die tijd ouderwets aan. Het tuinontwerp omvatte ovaal- en niervormige gazons omgeven door brede gebogen wandelpaden. Op de gazons bevonden zich de bloemrijke perken.

Mevrouw Fens schreef in haar dagboek in 1913: “In het voorjaar worden plantjes gepoot: “Van Wetten 63 begonia’s opgezet op het perk tegenover de verandah buiten, en 45 rode geraniums op den berg boomen met een dracena van ons zelf in het midden”.

Aalsterweg 170

Niet toegankelijk, van buitenaf te zien

De grachten vormen de buitengrens van de siertuin. De lanen zijn aan het oog onttrokken door hagen of lijnvormige heesters. De vijver aan de oostzijde, een vergraving van de gracht is nooit uitgevoerd.

Achter het koetshuis plande Juchem een moestuin. Vanaf de villa zijn bewust doorzichten en uitzichten ontworpen door de specifieke plaatsing van heester-groepen naar een zitplaats en een bergje in de verste hoeken van de tuin.

Hij richtte de tuin aan de voorzijde aan de Aalsterweg opnieuw in als weide met solitaire bomen en als driehoekige bostuin.

In 2000 heeft André van den Eerenbeemt het geheel gerestaureerd in opdracht van de Kortonjo Vastgoed B.V. Ook heeft hij een aantal villa’s aan de rand van het landgoed ingepast in de bestaande structuur.

1960

1970

1980

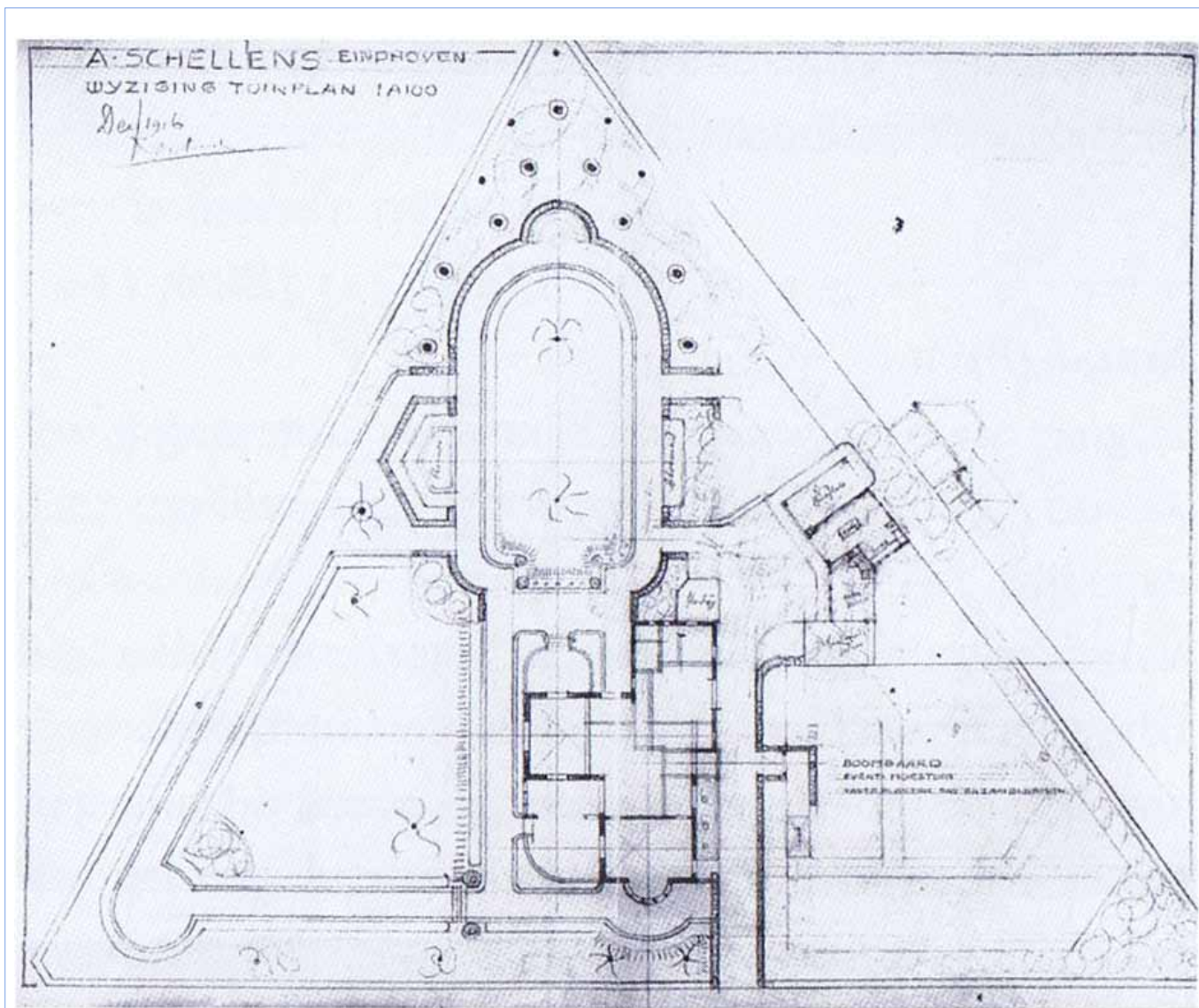
1990

2000

2010

2020

1916 VILLA DE DRIEHOEK

Ontwerptekening van A. Schellens 1916

1880

1890

1900

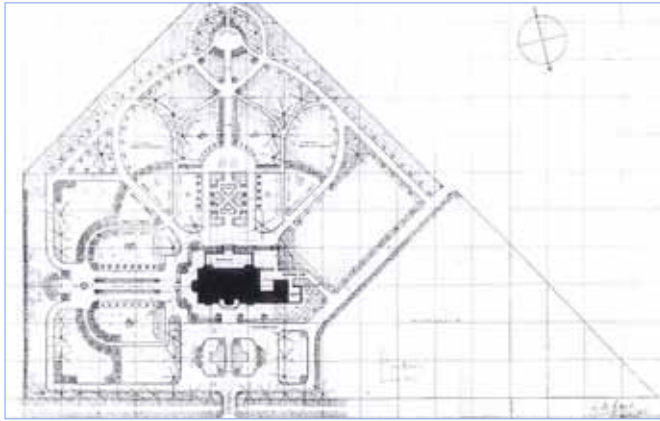
1910

1920

1930

1940

1950

Tuinontwerp van de Bazel op basis van een raster, Stratum 1906

De naam van deze villa verwijst naar de vorm van het perceel waarop het gebouwd is.

Naar ontwerp van de vermaarde architect-ontwerper Karel P. C. de Bazel (1869-1923) werd de villa in opdracht van textielfabrikant A.C. Schellens gebouwd. Later werd de uit 1916 stammende villa bewoond door de directeur van de Philips Glasfabriek, de heer Mohr.

De Bazel heeft zowel villa als tuin ontworpen in de architectonische stijl. Van dit ontwerp is in de archieven een potloodtekening met wijzigingen terug te vinden. De aanleg is verzorgd door John Juchem.

Alleen de bomen geven nog het oorspronkelijke ontwerp weer

Parklaan 34

Niet toegankelijk, van buitenaf te zien

Aan de Parklaan kent de villa een vijfzijdige erker met balkon en links daarvan een tuin-kamer waarboven een groot balkon. Zowel huis als tuin waren opgezet volgens het orthogonale stelsel. Vanuit het huis had men van alle zijden contact met de tuin.

De tuin is vanuit assen vanaf het huis opgezet. De tuin was opgebouwd uit enkele symmetrische siertuinen omgeven met hagen. In de hagen zijn nissen aanwezig in de zichtlijnen, waar waarschijnlijk zitelementen gestaan hebben. De overgang van huis naar tuin was vormgegeven door middel van terrassen, trappartijen en keerwanden.

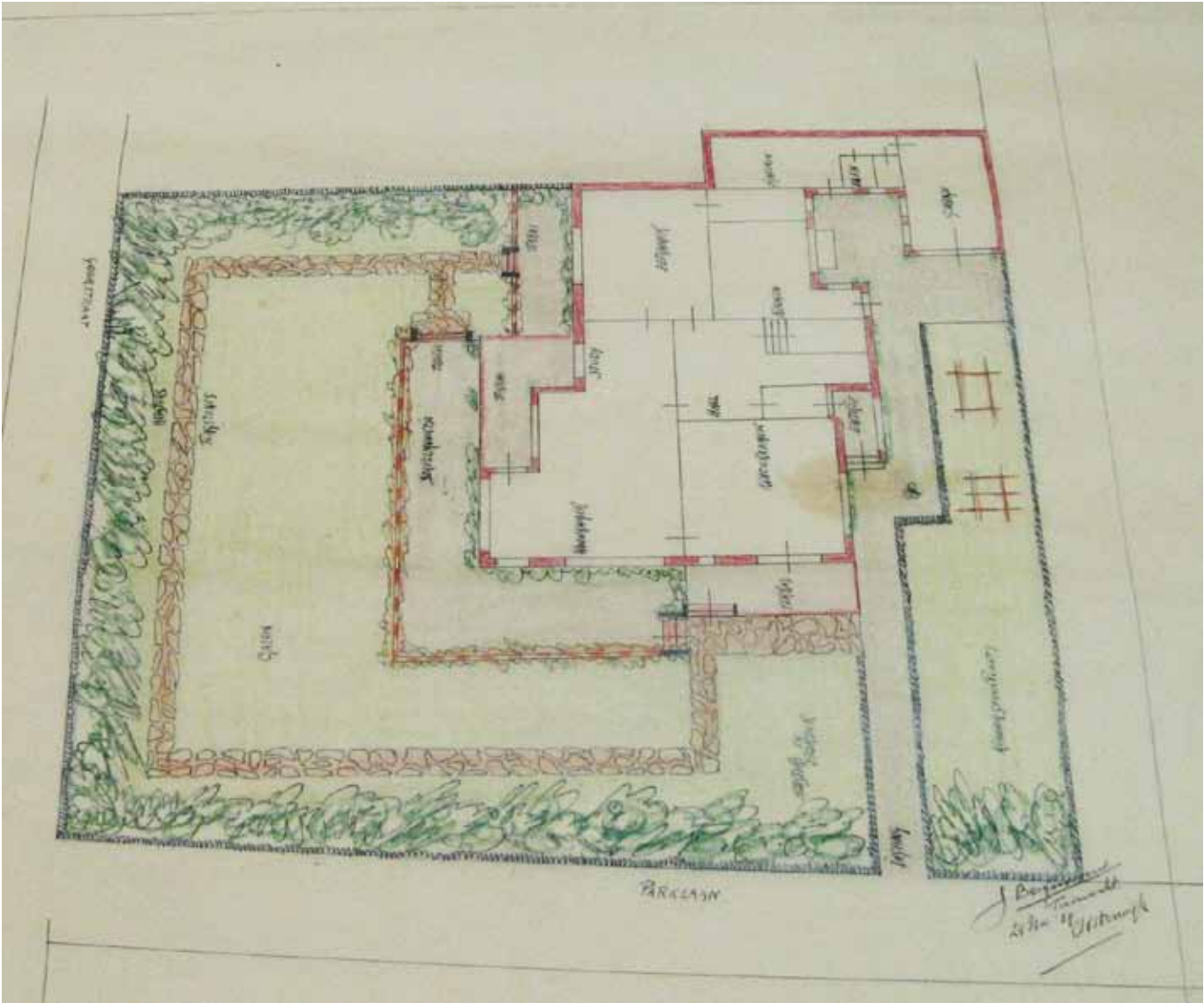
De parkeerplaats van het huidige kantoor was de oorspronkelijk boomgaard. De entree is ongewijzigd.

De driehoekige kavel was omgeven door een lagere haag, deze is in de huidige situatie opnieuw aangeplant.

Het tuinontwerp is in 1916 aangepast door tuinarchitect A.Schellens te Eindhoven. Wat hij precies gedaan heeft is onbekend.

Recent is een storende vleugel aan het gebouw toegevoegd en de tuin helaas opnieuw ingericht. Wat van de inrichting van de Bazel nog aanwezig is zijn de grote bomen aan de Parklaan en de bomen in de driehoek.

1929 VILLA PARKLAAN | GOORSTRAAT

Ontwerptekening van John Bergmans 1929

Parklaan 22

Niet toegankelijk, van buitenaf te zien

Deze L-vormige dubbel-villa werd in de jaren '20 gebouwd in opdracht van de heer Dubois, directeur van de Boerenleenbank, door architect B.J. Koldeweyj (1895-1958). Het gebouw is opgetrokken uit gele baksteen met ornamenten in tufsteen.

Bergmans ontwierp de tuin op dit hoekperceel. Het huis werd omgeven door een breed recht terras naar een ruim gazon. Het hoogteverschil tussen terras en tuin werd benadrukt door een stapelmuurtje met (rots) planten. Hij ontwierp drie trappartijen die toegang gaven tot de paden van flagstones om een ommetje door de tuin te maken. De kavelgrens was ingeplant met heesters en vaste planten.

Rechts van het huis was een langgerekte omhaagde speelplek voor kinderen.

Ook deze tuin typeert zich door het gebruik van een uitgebreid sortiment aan rotsplanten en heesters. Waarschijnlijk heeft hij ook voor deze tuin een gedetailleerd uitgewerkt beplantingsplan opgesteld. De tuin is in grondvorm nog steeds hetzelfde, echter enkele heesters zijn uitgegroeid tot grote elementen die deze tuin overschaduwden. De stapelmuur is nu geheel beplant met varens. De flagstone paden zijn niet meer aanwezig. De speelplek is ruimte voor de auto geworden.

1960

1970

1980

1990

2000

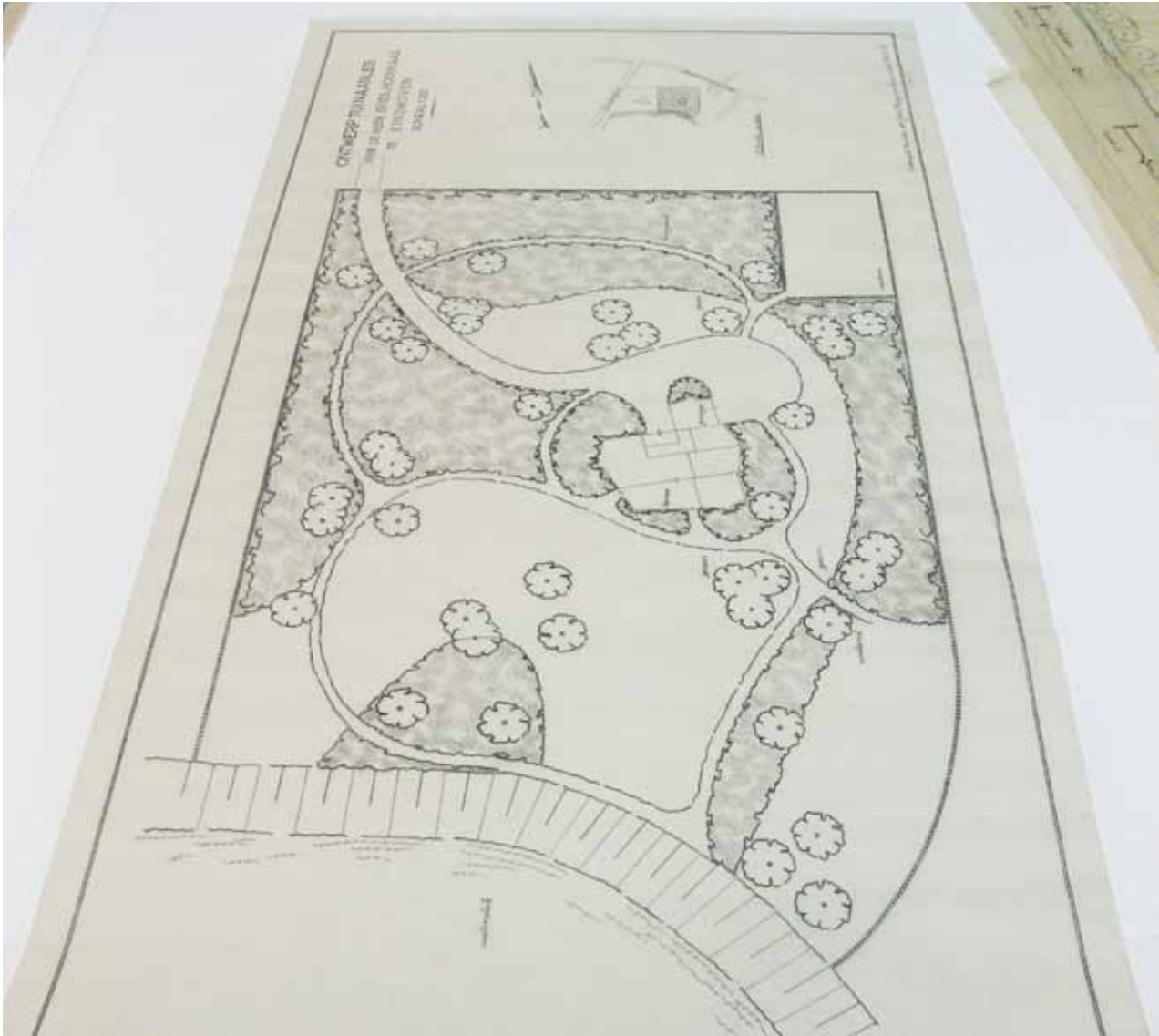
2010

2020

1957 VILLA KARPENDONKSE PLAS | SUMATRALAAN 1

Presentatietekening Karpendonkse Plas 1963

Ontwerptekening van John Bergmans 1957

Architect: onbekend Tuinarchitect: J. Bergmans

Ontwerp van de entree

Huidige entree van de tuin

Zicht vanaf de heuvel over de plas op de twee villatuinen

Sumatralaan 1

Niet toegankelijk, van buitenaf te zien

De Karpendonkse plas ontstond in de jaren '50 door zandwinning voor de spoordijk en het industrieterrein aan de Kanaaldijk. De plas werd daarna ingericht als recreatiegebied, aansluitend op het wandelbos Eckart en het Dommeldal. Het ontwerp was van de afdeling Plantsoenen onder leiding van F. J. Fontaine.

Het ontwerp was zeer landschappelijk, geïnspireerd op de bossen rondom Eindhoven. Rondom het water was het geheel meer open, speelweides wisselden af met bosgroepen. Het oostelijk deel kreeg een boskarakter. Hier plande men ook een villapark. Dit wonen in het groen leverde de gemeente een positieve financiële impuls. De oever was openbaar met uitzondering van de twee kavels aan de noordzijde, die geheel in de beplanting van het recreatiegebied waren opgenomen.

De oostelijke kavel is ingericht door Bergmans. Hij zocht in het tuinontwerp aansluiting bij de vormtaal van het park. Het toegepaste sortiment was inheems, o.a. eiken, elzen, berken en esdoorns. De tuin en het park gingen in elkaar op, waardoor de tuin vanuit het huis een grote oneindigheid kreeg. Helaas zijn rond het huis formele borders aangelegd, contrasterend met de ruime opzet van Bergmans. In structuur past de tuin in het geheel van het park.

1960

1970

1980

1990

2000

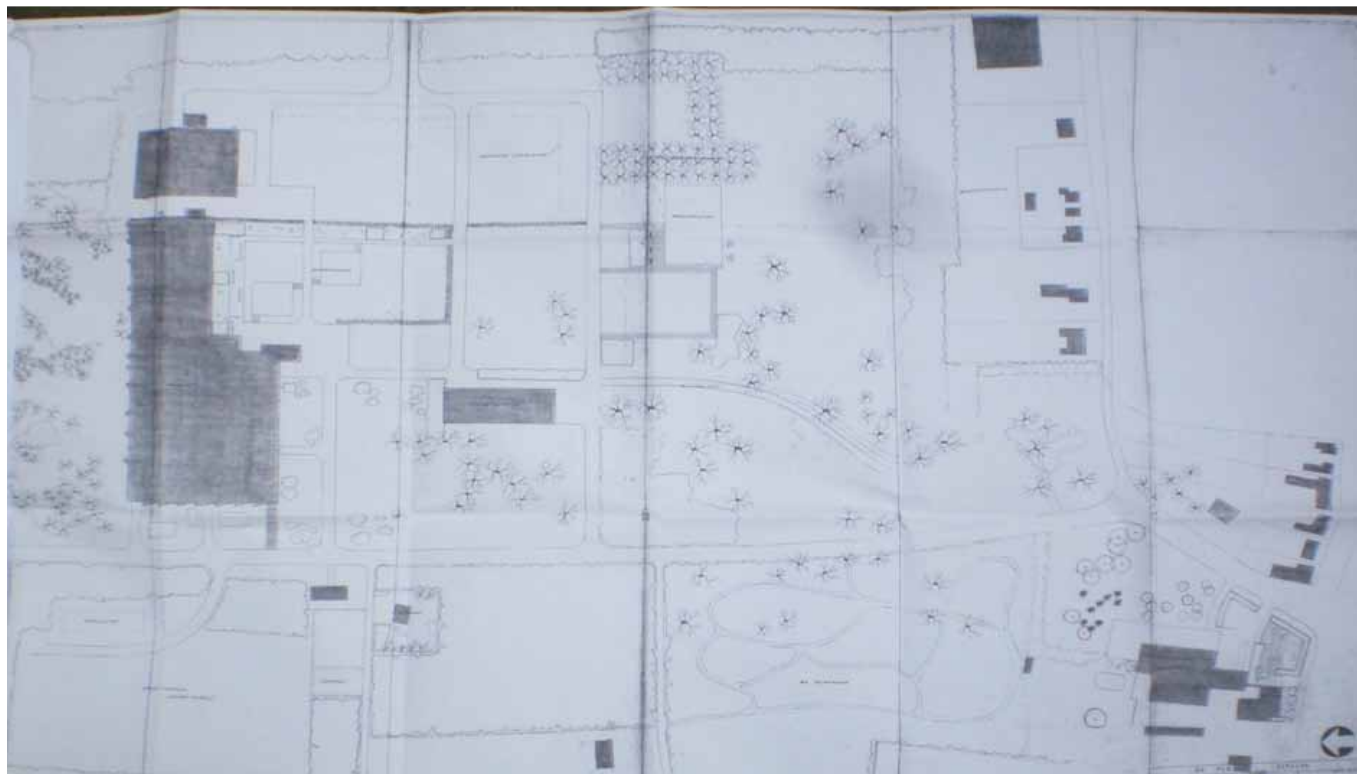
2010

2020

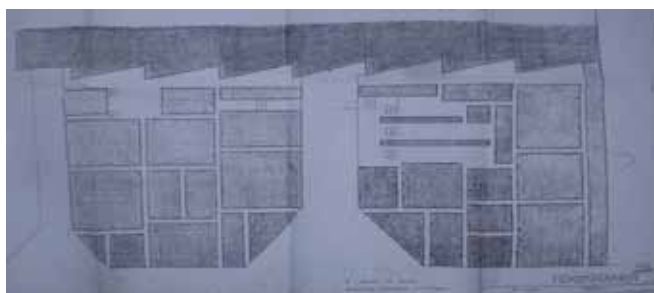
1954 -1959 DE PLOEG

Luchtfoto jaren '60

Ontwerptekening van Mien Ruys 1959

Detailering in blokken en lijnen van de plantvakken

Tuinkamers tussen de hagen

1880

1890

1900

1910

1920

1930

1940

1950

Buiten komt naar binnen

Het gebogen fietspad als contrast

In Eindhoven heeft Mien Ruys veel tuinen ontworpen, zeker 10 tuinen vóór de jaren '70 en 5 tuinen tussen 1970 en 1980. Van deze tuinen zijn slechts elementen bewaard gebleven, bijvoorbeeld de prachtige rozenhaag in de voortuin op De Genestetlaan. De tuin aan de Dr. Schaepmanlaan 11 is nog een echte Mien Ruys tuin, echter in slechte staat, het is echter niet een van haar beste werken.

Echter omdat Mien Ruys voor de tuinarchitectuur van groot belang was is de Ploeg te Bergeijk opgenomen in deze reeks.

Architect Gerrit Rietveld ontwierp in de periode 1954-1959 het voormalige fabrieksgebouw van weverij De Ploeg te Bergeijk. De vormgeving van het gebouw vloeide functionalistisch voort uit de maatvoering van de weefgetouwen en de behoefte aan noorderlicht. De fabriek heeft om die reden die specifieke gebogen betonnen sheddaken. De westgevel heeft een zaagtandvorm. De glazen puien zijn georiënteerd op het noorden en zuiden.

Voor de inrichting van het 12 hectare grote terrein werd Mien Ruys ingeschakeld, die veel met de architecten van "de 8 en de Opbouw" had samengewerkt.

De ontwerptekening van Mien Ruys uit 1959 is bewaard gebleven. Het ontwerp van de tuin is zeer architectonisch opgebouwd uit rechthoekige en vierkante vormen. De maatvoering van deze vlakken is kleiner

Riethovensedijk 20 Bergeijk Tuin openbaar toegankelijk

rondom om het gebouw en ruimer in het parkgedeelte. Bij de entree naar het dorp heeft ze een orthogonale bloementuin ontworpen.

De vlakverdeling en de lijnvoering zijn zeer verwant aan De Stijl. Mien Ruys componeerde met hagen en gazons. Twee bijna vierkante grote gazons aan beide zijden van de oprijlaan vormen de overgang van het grote park naar de kleinschaligere vlakken rondom het gebouw.

Het park bestaat uit een groot gazon met hier en daar bomengroepen en enkele aaneengesloten bospercelen. Als contrast met het rechtlijnige is het fietspad hier licht gebogen ontworpen.

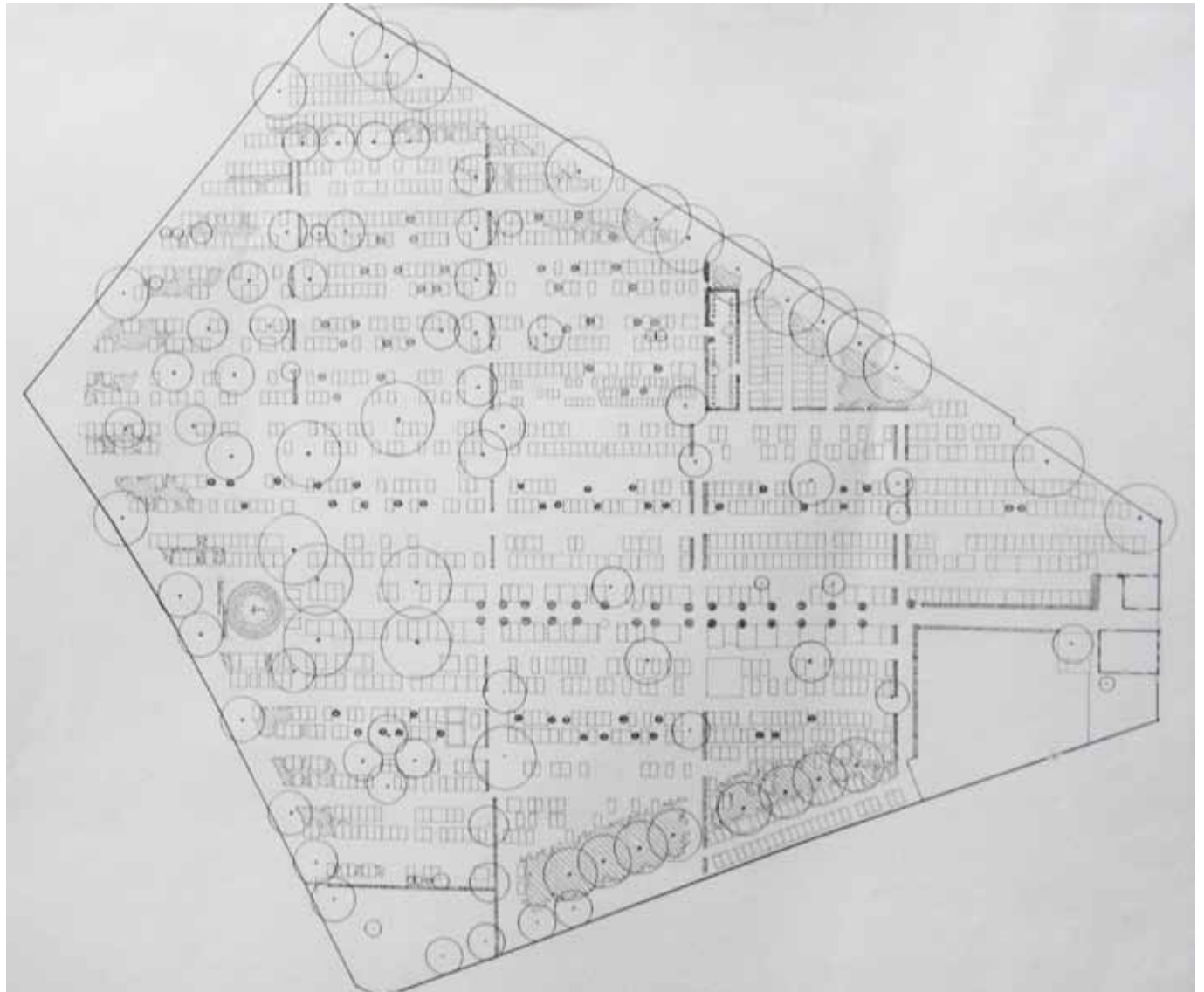
De tuin van de Ploeg is bijna geheel aanwezig in de oorspronkelijke staat en is hiermee het belangrijkste buitenruimte-monument uit de tijd van het Nieuwe Bouwen.

In 2007 is de Ploegfabriek gesloten. Het complex is gekocht door Wooninc., een Eindhovense woningbouwvereniging en doet nu dienst als expositieruimte.

1990 ST. CATHARINAKERKHOF

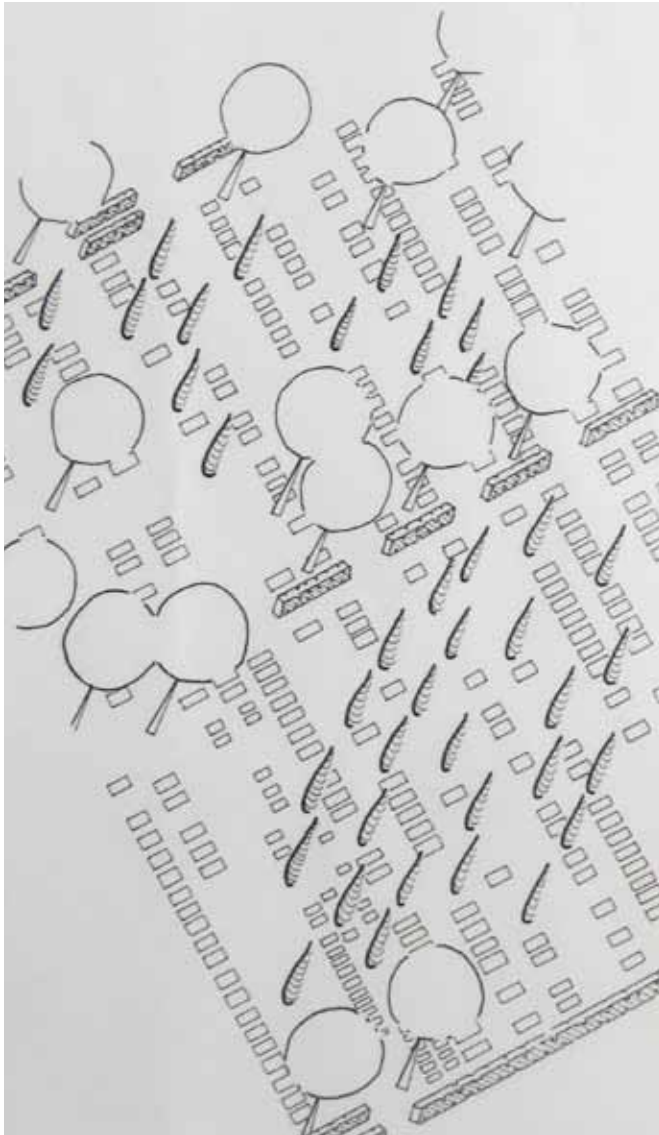

Hoofdas naar het kruisbeeld

Ontwerptekening van André van den Eerenbeemt 1990

Architect: L. Kooken Tuinarchitect: Buro van den Eerenbeemt

Ontwerpprincipe met hagen, bomen en repeterende heesters

Zwembadweg 20A

Dagelijks toegankelijk van 9-17 uur

Het huidige St. Catharinakerkhof bestaat officieel vanaf 1877. Oorspronkelijk was de begraafplaats omgracht, die in 1916 vervangen werd door de huidige monumentale muur. De entree van de begraafplaats wordt gevormd door een poortgebouw, ontworpen in 1938 door de stadsarchitect Louis Kooken.

De begraafplaats is door Buro van den Eerenbeemt gerenoveerd begin 90er jaren.

De begraafplaats is symmetrisch opgebouwd vanuit dit poortgebouw. In het verlengde van de hoofdlaan, de middenas van het kerkhof, staat centraal een kruisbeeld. De achtergrond is door André van den Eerenbeemt vorm gegeven met twee hoge klimop-schermen, waardoor het verkeer op de ring niet hinderlijk aanwezig is op deze locatie.

Ordering op het grote kerkhof bracht hij aan door het gebruik van verschillende soorten hagen: haagbeuk-hagen langs de as en taxushagen als verdeling van de grafvelden. De begraafplaats is omgeven door rijen lindebomen, parallel aan de muur.

De grafvelden onderscheiden zich door verspreid staande solitaire heesters van één soort per veld. Op het ommuurde terrein bevinden zich ongeveer 1600 graven, waaronder een aantal van vooraanstaande Eindhovense families.

Langs de laan liggen grafmonumenten waarvan enkele op de lijst van rijksmonumenten staan, evenals het poortgebouw van de begraafplaats.

1960

1970

1980

1990

2000

2010

2020

2003 DE DOMMELTUINEN RONDOM HET VAN ABBEMUSEUM

ontwerp van HNS 2002

Beplantingsplan van Piet Oudolf

Bilderdijklaan 10

Openbaar toegankelijk

Tussen 1999-2002 zijn de Dommeltuinen rondom het van Abbemuseum ontworpen door HNS (H. Horlings en B.Olthof) en de beplantingsplannen gemaakt door Piet Oudolf. Aanleiding was de inpassing van de nieuwbouw van het museum.

De Dommeltuin bestaat uit drie contrasterende tuinen rond het water van de Dommel. De tuinen en het museum zijn met elkaar verbonden door een geënceneerde route, die aansluit op de rode loper naar de Catharinakerk. De Dommeltuinen bestaan uit drie delen, de ecologische verbindingszone langs de Dommel, de plantentuin voor de entree van het Van Abbemuseum en de watertuin.

De ecologische verbindingszone is vormgegeven als een 7 meter brede moerasstrook langs de Dommel, waar de stuw werd vervangen door een cascadeachtige vistrap.

De watertuin ligt als een spiegeland watervlak bij het terras van het museum, een waterval vangt het hoogteverschil op tussen het fluctuerende waterpeil van de Dommel en de aan het gebouw grenzende vijver.

Voor de voortuin heeft Piet Oudolf een mooi, en voor Nederland bijzonder beplantingsplan gemaakt, waarbij het gehele jaar door iets te beleven valt.

1960

1970

1980

1990

2000

2010

2020

Literatuurlijst

G. Andela
Licht op groen, parken en plantsoenen in Eindhoven,
2004

E. Blok
'Villa Kortonjo, een buitenplaats binnen Eindhoven', in:
Monumenten 25 (2004) no. 5, p. 22-25.

E. Blok, B. Lang
Villatuinen in Nederland 1900-1940
Amersfoort, 2008

J. Bergmans
De tuin bij het huis,
Amsterdam, 1936

M.H.G. op den Buijs
Eindhoven open venster op Eckart
Hapert, 1988

Buro van den Eerenbeemt
100 Kleine tuinen, ontwerpvoorbeelden voor particu-
liere tuinen
Den Bosch, 1971

HNS
De Dommeltuinen
2004

N. Kingsbury
Piet Oudolf Landschap In Landschap
mei 2011

C. Moes
Springer 1855-1940, Tuinarchitect, dendroloog, verza-
melaar
2002

C. Oldenburger, A M. Backer, E. Blok,
Gids voor de Nederlandse Tuin- en Landschapsarchi-
tectuur Deel Zuid,
2000

C.S. Oldenburger-Ebbers
De John Bergmans-collectie in de Centrale Bibliotheek
van de Landbouwhogeschool Wageningen
Groen, 37-10, 1981

M. Steenhuis & F. Hooimeijer
Maakbaar landschap, Nederlandse landschapsarchi-
tectuur 1945-1970
2009

M. Vroom
Lexicon van de tuin- en landschaps-
architectuur
2005

RCE
Eindhoven de groenste
september 2004

B.Zijlstra
Nederlandse Tuinarchitectuur 1850-1940, Amsterdam
1986

Internet sites

www.rijksmonumenten.nl

www.inoudeansichten.nl

www.eindhoveninbeeld.com

www.dse.nl/~tongelre-info

www.bhic.nl

www.rhc-eindhoven.nl

www.catharinakerkhof.nl

www.eerenbeemt.nl

www.hnsland.nl

www.oudolf.com

www.res-nova.nl

Archief

Speciale collecties WUR

Archief Regionaal Historisch Centrum Eindhoven

Archief Buro Mien Ruys

Archief NAI

Bronnen illustraties

Archief RHC Eindhoven

Archief Buro Mien Ruys

Eindhoven in oude ansichten

Gemeente Eindhoven

Google maps

 Mariëlle Kok Landschapsarchitect BNT

NAI

Speciale collecties WUR

Colofon

Titel:

12 tuinen in Eindhoven

Uitgevoerd door:

 Mariëlle Kok Landschapsarchitect BNT

Plaats en datum:

Eindhoven, oktober 2012

Auteurs:

Mariëlle Kok

Vormgeving:

Mariëlle Kok

Projectnummer:

12 13

Documentnummer:

12 13 R001e

